

СТЕНОГРАМА

засідання Комітету з питань антикорупційної політики

27 травня 2026 року

Веде засідання голова Комітету РАДІНА А.О.

ГОЛОВУЮЧА. Давайте почнемо з реперної точки, як то кажуть. Ми відповідно до Ukraine Facility маємо до кінця червня цього року ухвалити в парламенті антикорупційну стратегію. І так само до кінця червня має Кабінет Міністрів затвердити антикорупційну програму на виконання антикорупційної стратегії. Як я казала, колеги, вже декілька разів: на жаль, я вважаю такі строки не дуже реалістичним з огляду просто на дотримання парламентської процедури відповідно до Регламенту і з огляду на комплексність документа, який охоплює предмети відання фактично всіх парламентських комітетів, відповідно як такий викличе певну дискусію, що, напевно, і очікувано, і конструктивно, коли ми говоримо про стратегічний державний документ на п'ять років наперед.

Ми наразі маємо три варіанти проєкту антикорупційної стратегії, три альтернативних законопроекти, ще не вичерпаний строк для подання альтернативних законопроектів. Разом із тим, колеги, ми провели, скажімо так, базовий аналіз цих альтернативних текстів і можемо констатувати, що всі вони на... думаю, що коректно сказати, що відсотків на 90 відповідають базовому тексту, розробленому Національним агентством з питань запобігання корупції, що знову ж таки логічно, оскільки відповідно до закону, власне, розробником стратегії є НАЗК, це чітко законом передбачено.

Зараз ми фіксуємо, принаймні по тих альтернативних законопроектах, які бачимо, розбіжності в декількох позиціях і відповідно збереження базового тексту НАЗК по багатьох розділах у тому вигляді, в якому, власне, було НАЗК розроблено і запропоновано в першій ітерації на розгляд Кабінету Міністрів.

І в зв'язку з саме такою ситуацією, колеги, на цьому засіданні є пропозиція зосередитися на наступному: заслухати НАЗК, не обговорювати зараз розбіжності між різними законопроектами. Власне, ми не запрошували окремо спеціально авторів альтернативних текстів. Натомість, колеги, є пропозиція заслухати НАЗК, оскільки базовий текст, як я вже сказала, все-таки їх, з акцентом на наступному, як НАЗК визначало проблеми, на вирішення яких має бути спрямована антикорупційна стратегія, і як НАЗК формувало рішення відповідно до цих проблем? Як це співвідноситься із рештою наших міжнародних зобов'язань? Як це співвідноситься за результатами тих досліджень, які, я так розумію, НАЗК проводили, як це співвідноситься з тим, як, в принципі, громадяни України бачать проблемні і корупційно вразливі, скажімо так, сфери і їх вдосконалення?

Відповідно, колеги, дискусію нашу пропоную побудувати наступним чином. Я попрошу представників НАЗК, зокрема заступника Голови НАЗК пана Дмитра Калмикова зробити дуже коротку презентацію. І я сподіваюся, що ви можете її вкласти хвилин в 15. Чому пропоную саме таким чином обмежити презентацію? Тому що можуть бути питання від колег. І я думаю, що було би правильно, щоб ми в першу чергу зосередилися на питаннях. У нас є зокрема тут представники не тільки антикорупційного комітету, але і колеги з інших комітетів, що знову ж таки логічно, виходячи із комплексної природи антикорупційної стратегії. Я би хотіла, щоб ми більше працювали сьогодні в режимі обговорення ніж, власне, заслуховування.

Саме тому, колеги із НАЗК, я розумію, що це не проста задача – вкласти весь ваш річний труд по антикорупційній стратегії в 15 хвилин презентації, але прошу вас зробити саме це, зосередившись на тому, як ви визначали проблеми, чому із всіх можливих проблем ви обрали і поставили в проєкті антикорупційної стратегії саме ці і яким чином відповідно ви ці рішення формували, як це співвідноситься з нашими зобов'язаннями.

Будь ласка, тоді, пане Дмитре, вам слово. Колеги, приймається такий підхід до сьогоднішнього заслуховування? Тоді прошу. Будь ласка.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую, Анастасія Олегівна. В першу чергу дякую за те, що організували окреме засідання для короткого представлення, обговорення загального процесу, розробки стратегії, без обговорення конкретних зокрема положень, а особливо розбіжностей.

Я спробую дуже коротко, буквально в 12-15 хвилин вкласти два роки нашої роботи. І хотів би я почати цю розповідь із, скажімо так, результатів наших досліджень, які говорять про те, що ключовий показник будь-якої країни, її успішності в запобіганні протидії корупції є загальний рівень корупції, загальний рівень враженості корупцією, який в усіх країнах світу визначається за так званим реальним корупційним досвідом. Це пряме питання, яке ставиться однаково в усіх країнах, в тому числі в країнах Європейського Союзу, яке дозволяє визначити реальний рівень враженості корупцією.

Так от якщо 17-18 років тому 67-68 відсотків громадян відповідали на це питання, що вони стикалися з проявами корупції, то в 2025-2026 роках цей показник складає 18,2 відсотка, тобто загальний рівень враженості корупцією знизився майже в чотири рази, якщо бути точним 3,7. І тут дуже важливо, очевидно, поставити дуже логічно нам усім самим собі, мабуть, питання – завдяки чому, завдяки чому Україні вдалося зробити такий насправді стрибок з точки зору зниження рівня корупції?

Мені б, звичайно, хотілося сказати, що це завдяки створенню НАЗК або НАБУ, але це не зовсім так. Наші дослідження показують, що основним донором мінімізації корупції є в першу чергу галузеві реформи, стійкі системні галузеві реформи, які дозволяють мати стійкий похідний антикорупційний ефект. Це в дуже багатьох сферах, починаючи від охорони здоров'я, освіти, правоохоронної діяльності, розбудови системи ЦНАП, сервісних центрів і так далі, так далі, так далі. Все це є основним донором мінімізації корупції.

Другий донор мінімізації корупції – це по суті системне поступове покращення ситуації загальної системи правовладдя з точки зору, мається на увазі функціонування органів правосуддя, і поступова розбудова публічного урядування як такого, мається на увазі реформування загального законодавства про державну службу, впровадження низки важливих інститутів і так далі, і так далі.

І вже в третю чергу це, звичайно, завдяки створенню загальної системи запобігання і протидії корупції, тут ми маємо на увазі всі ключові інструменти запобігання, протидії і, звичайно, те, що ми класично називаємо так званою системою антикорупційних органів, але в даному контексті набагато ширше включно з Національною поліцією, прокуратурою, судами і так далі.

Оце, власне, три основних донори мінімізації корупції. І коли ми говоримо про подальші кроки, мабуть, в першу чергу перед очима треба мати розуміння оцих трьох основних векторів, які дозволять в майбутньому нам знижувати рівень корупції. Саме тому метою антикорупційної стратегії є в першу чергу зниження, суттєве зниження, рівня корупції в Україні. Ми дуже сподіваємося, що на момент завершення реалізації нам вдасться досягнути показників, співмірних з країнами Європейського Союзу. Ми ставимо перед собою низку інших важливих, пов'язаних і прямо корелюючих з антикорупцією, цілей.

І, звичайно, дуже важливо, враховуючи сьогоднішній український контекст, це одна з цілей, впроваджуючи антикорупційні реформи, забезпечувати сталий і активний рух щодо набуття Україною членства як у Європейському Союзі, так і в НАТО.

З огляду на це, власне, було поставлено і завдання. Завдання ці полягають в ідеї одночасного поєднання руху з точки зору як розвитку загальної системи запобігання, протидії корупції, ми про це поговоримо трошки пізніше, що мається на увазі.

І друге. Як я вже сказав, з огляду на те, що ключовим донором мінімізації корупції в Україні, як і в будь-якій іншій країні, є системні галузеві реформи. Відповідно другий важливий вектор – це ідея мінімізації корупції в найбільш стратегічно важливих сферах життя, а також сферах, найбільш вражених корупцією, шляхом впровадження галузевих реформ. І ці реформи одразу мають впроваджуватися у спосіб, який цілком узгоджується з умовами, які є необхідними для набуття Україною членства у Європейському Союзі. Це другий важливий вектор, який ми будемо постійно, власне, про який будемо говорити, розглядаючи ті чи інші ініціативи як інструменти вирішення тих чи інших проблем.

Ну, і власне, в продовження цих слів хотілося би звернути увагу, що умови, які були висунуті Європейською комісією до України, як ви знаєте, в грудні ми отримали так звані бенчмарки або умови прогресу для вступу в Європейський Союз. В грудні ми отримали по трьох з шести кластерів, в березні ще по трьох. Таким чином станом на сьогодні ми маємо весь пул умов, виконання яких відкриває Україні двері для набуття повноцінного членства в Європейському Союзі.

Серед цих кластерів особливу роль відіграє кластер перший – це так звані основи процесу вступу. І тут, звичайно, працюючи над антикорупційною стратегією, ми опікувалися тим, щоб впроваджувати більшість і з інших кластерів. Але в першу чергу це ініціативи, які вже закладені в системі бенчмарків щодо розділу 23, який називається «Правосуддя та фундаментальні права» і включає в себе питання запобігання, протидії корупції, розділ 24 «Юстиція, свобода та безпека», розділ 5 «Публічні закупівлі». І, до речі, принагідно дякую вам, колеги, за ухвалений буквально сьогодні закон. Це насправді величезний крок в цьому контексті вперед. Це розділ «Статистика» і фінансовий аудит. Таким чином умови прогресу для вступу України в ЄС є одночасно і фундаментом, і ключовим орієнтиром щодо реалізації ключових ініціатив антикорупційної стратегії. Кілька слів...

ГОЛОВУЮЧА. Пане Дмитре, я попрошу, я вас на одну хвилину перерву. Ми маємо кворум. Давайте ми просто формально почнемо засідання для того, щоб ми потім могли розглянути питання, які Анатолій Петрович пропонував. Гаразд? Да-да, я розумію, але ми поки почали заслуховувати без формату засідання. Якщо ми хочемо ухвалювати рішення, то нам треба відкрити засідання, відповідно я тоді принагідно це зроблю.

Ми маємо кворум, колеги, і маємо проєкт порядку денного. Ми планували сьогодні заслуховувати НАЗК по антикорупційній стратегії. І як ми коротко вже обговорили, є пропозиція Анатолія Петровича додати питання «Різне». І я тоді прошу в такому вигляді затвердити порядок денний. Гаразд, колеги?

Хто – за? Проти? Утримався? Дякую дуже.

На цьому в мене формально все. Пане Дмитре, будь ласка, продовжуйте.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую.

Кілька слів про процес, про ці два роки, чим же ми займалися. В першу чергу ми розробили дорожню карту розробки нової стратегії, яка зокрема визначала ці цілі, завдання, принципи, етапи, таймлайни і так далі, і так далі, і так далі. В подальшому наша задача була визначити, що має наповнити ці два ключових вектори.

Перший вектор, нагадаю, це система запобігання і протидії корупції. Нам треба було чітко визначити групи інститутів і інституцій, і ключових ініціатив, які мають бути закладені в цей розділ.

Другий вектор, він ще більш складний, тому що задача стоїть не в тому, щоб спробувати передбачити антикорупційні ініціативи в усіх сферах, бо їх величезна кількість. Ми, власне, здійснили так звану інвентаризацію всіх функцій, які реалізуються в державі, сформувавши для себе загальне бачення тих сфер політики, в яких відбувається формування та реалізація

будь-якої політики. За нашими підрахунками, нашій систематизації в нас вийшло 46 таких сфер. В подальшому, користуючись інструментами соціології, статистики і аналізу практики притягнення до відповідальності, ми змогли встановити індекс ураженості корупцією кожної сфери, ранжувати ці сфери від найбільш уражених корупцією до найменш. І перші 16 із 48 – це потрапили ті сфери, які в подальшому були включені в предмет аналізу для цілей створення положень розділу II.

В подальшому ми розробили типову методологію, тобто це єдина методологія, за якою проводилися всі дослідження. Як я вже сказав, в розділі I таких напрямів 10, в розділі II таких напрямів 16. І власне для того, щоби в подальшому напрацювати положення антикорупційної стратегії і відповідно в подальшому державної антикорупційної програми, було створено 26 команд: 10 з проведення дослідження інститутів розділу I і 16 команд для вивчення тих сфер, які були визнані стратегічно важливими і найбільш уражені корупцією.

Для цього ми сформували ці 26 команд загальною чисельністю в 138 осіб, ці команди є комбінованими, вони складаються з працівників національного агентства, працівників різних міністерств, а так само науковців, аналітиків та інших залучених осіб. В кожній з цих команд є лідери і, до речі, сьогодні з нами будуть більшість лідерів цих команд, будуть разом з нами онлайн.

Коротко про дослідження, що ж ми там досліджували в межах цих типових досліджень. Кожне дослідження складається з двох самостійних доволі етапів. На першому етапі ми ретельно вивчали всю сферу з точки зору законодавчого регулювання, інституційної рамки, міжнародно-правового аспекту, щоби чітко розуміти, який обсяг міжнародно-правових зобов'язань має Україна по кожній цій сфері. Проаналізували всі існуючі стратегічні документи в цій сфері з точки зору їх реалізації, успіху, недоліків і так далі.

За допомогою аналізу різних джерел, аудитів, звітів і багатьох-багатьох інших джерел, ми ідентифікували всі ключові проблеми в кожній такій

сфері. В кожній такій сфері ми, власне, ідентифікували, на жаль, доволі багато проблем, в діапазоні від 20 до 30, як правило.

Відповідно перед нами поставала перша задача, ми не можемо включити в стратегію вирішення всіх проблем, тому ми здійснювали спеціальну процедуру ранжування, пріоритизації. Це ми здійснювали шляхом проведення спеціального експертного обговорення, анкетування, завдяки якому нам вдалося отримати певну пріоритизацію цих проблем. І ті проблеми, які згідно з цим ранжуванням отримали найбільші бали і первинно були включені як такі, що підлягають більш глибокому аналізу з метою подальшого включення в проєкт антикорупційної стратегії.

На цьому перший етап закінчується, і на другому етапі кожна команда працює вже з кожною проблемою, яка в подальшому має знайти відображення в проєкті антикорупційної стратегії. Вивчали кожен проблему з точки зору її змісту, причин, наслідків, динаміки, гостроти та інших ключових характеристик, моделювали кілька варіантів вирішення відповідної проблеми. Потім здійснювали порівняльний аналіз різних варіантів вирішення проблеми із тим, щоб віднайти найбільш оптимальний спосіб вирішення. І той спосіб, який за результатами цього аналізу був визнаний як найбільш оптимальний в конкретних сьогоденних умовах, в тому числі ресурсів, обставин, команда описувала вже в конкретних положеннях проєкту антикорупційної стратегії. Зокрема, ви їх бачите в неймовірно стислому і акумульованому вигляді в проєкті антикорупційної стратегії, в розгорнутому вигляді їх можна побачити в нас на сайті у межах відповідних досліджень.

У подальшому перед нами постала задача максимально обговорити ці напрацювання з нашими колегами, науковцями, громадськістю і так далі. З цією метою ми протягом чотирьох місяців проводили 26 громадських обговорень, ми провели сотні годин спільно з нашими колегами, отримали понад 600 зауважень і пропозицій, кожен з них опрацювали і значну частину

врахували, що дозволило зробити проєкт, з нашої точки зору, більш сильним і зваженим.

У подальшому... На початку січня ми відправили антикорупційну стратегію на погодження до заінтересованих органів, і ми отримали від них також великий масив зауважень і пропозицій, понад 220. І протягом 3 місяців ми проводили узгоджувальні процедури з ключовими міністерствами і нам вдалося, по суті, врегулювати практично всі розбіжності за винятком буквально кількох сенситивних питань, які пішли потім на урядовий комітет.

І нарешті, що важливо сказати, Європейська комісія звернулася до нас з проханням надіслати так само проєкт антикорупційної стратегії. Ми оперативно її переклали і надіслали нашим колегам.

_____. Коли?

КАЛМИКОВ Д.О. 7 січня. Якщо не помиляюсь, 9 лютого ми отримали лист від Європейської комісії, в якому колеги висловили 42 пропозиції, рекомендації, але це було сформульовано як індикатор очікування від проєкту стратегії, ми їх ретельно вивчили і зробили все можливе, щоб паралельно під час погоджувальних процедур врахувати відповідні зауваження і пропозиції Європейської комісії.

_____. А ви на ЄС відправляли версію з урахуванням побажань урядового комітету? Що саме до ЄС було відправлено?

ГОЛОВУЮЧА. Ні, це вони в січні відправляли.

КАЛМИКОВ Д.О. Ні-ні. В ЄС відправляли з 7 січня те, що відправляли в міністерства. Тобто це той варіант, який фінальний з точки зору національного агентства. Той варіант, який утворився після погоджених процедур, складно мені сказати, можливо, після першого відправляли. Але

колеги добре поінформовані з огляду на зворотній зв'язок і точкові зміни, вони добре поінформовані про ті зміни, які відбулися, зрештою від урядового комітету.

_____. Добре. Вам надали, для розуміння, вам надали 42...

_____. Можна закінчити презентацію, а потім.. *(Не чути)*

_____. Да, вам надали 42 пропозиції по вашій базовій версії.

КАЛМИКОВ Д.О. Так.

_____. А чи була відправлена ваша версія, потім доопрацьована Кабінетом Міністрів України?

КАЛМИКОВ Д.О. Так, звичайно, вона була відправлена нами до Європейської комісії, і доопрацьована версія, і спеціальна таблиця, форми і способи врахування. Ми можемо нею поділитися. Тобто всі 42 рекомендації і вжиті нами заходи для того, щоб їх врахувати, українською й англійською мовою.

ГОЛОВУЮЧА. Чи можемо ми тоді зафіксувати, що НАЗК надішле комітету документи, пов'язані з консультаціями з Європейською комісією також?

КАЛМИКОВ Д.О. Так, обов'язково.

ГОЛОВУЮЧА. Ми ж можемо це отримати, правда?

КАЛМИКОВ Д.О. Так, звичайно.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую дуже. Будь ласка.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую, колеги.

Трошки про, власне, зміст самого документа, його структуру.

Розділ I. На екрані ви бачите, з чого він складається. Логіка, власне, була згрупувати всі ключові інститути й інституції в межах 10 підрозділів. Рухалися ми тут від базових положень, що стосуються формування, координації, моніторингу та оцінки антикорупційної політики, положень, які стосуються освіти, просвіти, формування нульової толерантності.

Далі рухалися до інститутів, ключових інститутів запобігання корупції: антикорупційні програми, уповноважені, доброчесність у приватному секторі, корупційні ризики, стратаналіз, антикорекспертизи і так далі. Потім ми рухалися до інститутів, пов'язаних з інспекційними повноваженнями: це конфлікт інтересів, фінансовий контроль, лобіювання і так далі.

Далі група, пов'язаних із захистом викривачів, окремо з огляду на те, що зараз розглядається як елементом системи антикорупції, є підрозділ 1.8, який стосується прозорості політичних фінансів. І підрозділ 1.9, 1.10 – це така класична пара, яка зокрема в першу чергу спрямована на забезпечення невідворотності всіх типів відповідальності.

Розділ II. Які ж сфери потрапили до числа стратегічно важливих і, на жаль, вони за результатами наших аналізів набрали найбільші бали з точки зору ураженості корупцією. По-перше, це група сфер, які забезпечують так зване верховенство права – 2.1, 2.2., 2.3 – це все, що стосується судоустрою, статусу суддів, діяльності прокуратури, правоохоронних органів, адвокатури.

Друга важлива група, це підрозділ 2.10, 2.11 – це групи, які пов'язані з основним накопиченням публічних фінансів.

Наступна група, ну, мабуть, це і логічно, це підрозділи від 2.4 до 2.8, це великі сфери, в яких відбувається вже тепер розподілення цих основних

фінансів публічних: будівництво, відновлення, енергетика, оборона, публічні закупівлі.

Потрапили до числа сфер, доволі сильно уражених корупцією, три сфери, які пов'язані зокрема з використанням обмеженого спільного ресурсу: надкористування, земельна сфера, аграрна сфера.

Окремо, звичайно, потрапила сфера державного регулювання, і тут величезний потенціал антикорупційний з точки зору оптимізації регулювання.

Ну, і потрапили до числа цих сфер дві так звані соціальні сфери: охорона здоров'я, освіта і наука. Але не стільки тому, що вони надзвичайно уражені корупцією, тому що рівень ураженості корупцією в цих сферах стрімко падає з кожним роком, але через частоту взаємодії загальний обсяг корупційних фактів у цих сферах залишається ще доволі високим. За середньостатистичними даними кожна друга особа протягом року звертається за послугами, а в кожному з 10 випадків має певні стосунки до тих чи інших неформальних, зокрема корупційних практик.

Ну, і розділ III. Розділ III – це реалізаційний розділ, він описує ключові положення про те, як антикорупційна стратегія має реалізовуватися, як розробляється антикорупційна програма, як має здійснюватися координація, моніторинг, оцінка, як відбувається фінансування і відповідно перегляд, актуалізація ключових стратегічних документів.

У кінцевому рахунку у нас вийшло два розділи. В I розділі ми описали 45 проблем і для їх вирішення заклали необхідність досягнення 155 очікуваних результатів. У межах розділу II відображено інформацію про 101 проблему і закладено 289 очікуваних результатів для їх вирішення.

Таким чином загальна кількість потенціалу антикорупційної стратегії – це вирішення 146 ключових проблем шляхом досягнення 444 очікуваних стратегічних результатів, ну, а заходи щодо їх досягнення вже будуть закладені в державну антикорупційну програму.

Наостанок хотілось би ще раз сказати, що розробка та ухвалення антикорупційної стратегії та державної антикорупційної програми на сьогоднішній день вже є міжнародним зобов'язанням України, є елементом євроінтеграційного процесу. Передбачено низку документів, які ви бачите на екрані, які, з одного боку, є певними інтеграційними та іншими зобов'язаннями України, з іншого боку, вони ж і визначають ті пріоритети, про які я казав на початку, в значній мірі ці документи визначають пріоритети і способи вирішення тих проблем, про які ідеться в антикорупційній стратегії.

Дякую. В мене все.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую дуже.

Колеги, давайте таким чином побудуємо обговорення. Чи є питання в членів комітету по тому, що ми вже почули? Пане Володимире.

КАБАЧЕНКО В.В. Да, є питання. А взагалі, який формат?

ГОЛОВУЮЧА. Да, колеги. Пане Максиме, я, чесно, я можу тільки здогадатись, що ви показуєте мені якийсь плакат. Але я, на жаль, позбавлена можливості прочитати, що там написано, але дякую вам за зусилля додати жвавості до засідання комітету.

Колеги, я би хотіла, щоб ми зараз перейшли в режим максимально предметного обговорення. Я думаю, що ми зараз не ставимо собі за мету обговорити комплексно кожен норму, радше, мені здається, було б корисно, якби колеги поставили питання по, власне, тих питаннях, які викликають у них найбільший інтерес, в тому числі для того, щоб ми як комітет також ідентифікували те поле питань, яке може викликати дискусію, може викликати питання, є предметом, скажімо так, особливої уваги з боку зокрема інших комітетів. Просто в рамках засідання комітету я, безумовно, зобов'язана дати першим і пріоритетне слово членам комітету.

Я хочу зафіксувати, колеги, в кого є питання, для того, щоб я зрозуміла порядок ведення. Да, я бачу. Да, я бачу, що є питання в пана Володимира, потім в пана Олексія. І, колеги, я потім попрошу наступним чином зробити. Я попрошу наших колег з інших комітетів дати пріоритет пані Олені Шуляк, бо вона попереджала, що має інший захід і може до нього рухатися. І потім пан Максим, потім пан Денис. Гаразд? Тоді поки така послідовність виступів. Гаразд?

Пане Володимире, будь ласка.

КАБАЧЕНКО В.В. Дмитре, дуже вам дякуємо за презентацію.

Для вас, мабуть, це була супердеталізована презентація, для мене була вона суперповерхневою. Чому? Тому що я з цієї презентації для себе зрозумів, на базі чого ви готували стратегію, але що ви включили в стратегію, для мене незрозуміло. Є розділ I, є розділ II, є ідентифіковані проблеми, але всі ми знаємо про якісь головні проблеми, які на сьогодні існують в країні і які дотичні до антикорупційної стратегії. Я хочу, щоб ви пріоритезували, не знаю, там від 3 до 5 головних елементів, які ви включили в оновлену антикорупційну стратегію.

Друге моє питання стосується наступного, що Антикорупційна стратегія на 2026-2030 роки, вона зроблена на заміну попередньої програми. Дуже хочеться отримати ваш зворотній зв'язок, чим все ж таки закінчилась попередня програма. Ми відпрацювали менше ніж 5 років попередньої стратегії. Наскільки вона була виконана? Ким вона не була взагалі виконана? Хто вам в цьому допомагав? Хто вам в цьому не допомагав? І який досвід ви взяли з попередньої програми в підготовці програми на 2026-2030 роки?

І третє питання. Я для себе не зрозумів, є ваше бачення антикорупційної стратегії, яку ви відправили в Європейську комісію, правильно я зрозумів, і узгодили з нею, отримавши від неї зауваження, потім є напрацювання антикорупційної стратегії вже від урядового комітету, яка

була розроблена на базі вашої стратегії, але відрізнялась у певних моментах, не знаю, в яких саме, чи вона була узгоджена з Європейською комісією?

І третій пункт. Чи є станом на зараз документ, який узгоджений між вами, урядовим комітетом і Європейською комісією? І чи можна подивитися на цей документ?

З трьох моїх питань третє питання – найголовніше.

ГОЛОВУЮЧА. Пане Володимире, з вашого дозволу, я запропоную трошки інакше структурувати відповіді на ваші питання. Давайте зробимо наступним чином. Я попрошу НАЗК відповісти на питання по цій стратегії. І я, з вашого дозволу, попрошу зараз відкласти питання по виконанню попередньої стратегії, бо це комплексне питання. Я також хочу НАЗК питання по цьому поставити. Я сподіваюся, що ми це сьогодні обговоримо. Просто якщо ми зайдемо в обговорення виконання попередньої стратегії, то деякі з наших колег тут присутніх можуть не встигнути поставити своє питання. Тому, якщо ви не проти, я це посуну трохи далі в обговоренні.

КАБАЧЕНКО В.В. Пані голову, взагалі не проти. Для мене найголовніше питання, чи є на сьогодні документ, узгоджений між трьома сторонами? Всі інші питання носять інформаційний характер, можемо їх в окремому порядку обговорити.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую за запитання.

Я тоді, з вашого дозволу, почну із найголовнішого, як ви зазначили, з приводу законопроекту і роботи урядового комітету і, скажемо, взаємоузгодженого документа.

Тут складно сказати, що є взаємоузгодженим документом, оскільки є чіткий Регламент, і він по суті визначає, що є розробник. На певному етапі, розробивши певний документ, розробник вважає його оптимальним, особливо після проведення всіх узгоджувальних процедур. На цьому етапі

він втрачає по суті авторство і передає документ в уряд. В уряді з ним працює відповідний профільний урядовий комітет. І надалі урядовий комітет, опрацюючи документ, зокрема неврегульовані розбіжності, має право приймати по ньому будь-які рішення, він може змінювати його самостійно, так зване, з доопрацюванням у секретаріаті, а може, власне, приймати протокольне рішення і ставити задачу, яка підлягає обов'язковому виконанню розробником. Тобто в цей момент вже розробник не має права ініціативи вносити будь-які зміни і зобов'язаний вносити будь-які зміни, які проголосовані урядовим комітетом.

Це колегіальний орган, який, розглядаючи документ, приймає ті чи інші рішення. Тобто з точки зору процедури кінцевий документ, який від уряду рухається в парламент, це є спільний документ, який розроблений відповідно до Регламенту.

Ключові зміни, які відбулися під час урядового комітету, вони, в принципі, доволі загальновідомі, це зміни, пов'язані з питаннями конкурсу на посаду Генерального прокурора, це зміни, пов'язані з конкурсами на Голову Національної поліції, удосконалення конкурсу на Директора Державного бюро розслідувань, це зміни, пов'язані з незалежністю Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, зокрема в частині самостійного внесення інформації в ЄРДР щодо народних депутатів, а також розширення повноважень керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Власне, це такі основні були точки дотику.

І ще, певно, як на той момент виглядало, напівтехнічною правкою стало те, що було з редакції прибрано однозначне уточнення, що питання систематизації й уніфікації законодавства у містобудівній сфері має здійснюватися саме у спосіб ухвалення кодексу. От, власне, це ключові розбіжності. Там є деякі інші зміни, але, з нашої точки зору, вони не є критичними і такими, щоб сфокусувати нашу увагу. Я думаю, це от ті, які є ключовими.

По них були прийняті рішення урядового комітету і за результатами цих змін ми отримали перший альтернативний законопроект урядовий. В принципі, якщо ми на наступне засідання будемо обговорювати, ми готові ретельно обговорювати всю «пляму» розбіжностей між основним законопроектом Анастасії Олегівни і урядовим. На мою думку, там є значна кількість положень, в яких доволі легко знайти компроміс.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую дуже.

Єдине, я би... мушу, мушу, колеги, уточнити, що законопроект, який ви називаєте законопроектом Анастасії Олегівни, це зареєстрований мною текст НАЗК. Ну, це коректно, коректно було би сказати. Дотримання норми Закону «Про запобігання корупції», відповідно до якої розробником проекту антикорупційної стратегії є Національне агентство з питань запобігання корупції.

Пане Володимире, ви отримали відповідь на своє питання?

КАБАЧЕНКО В.В. Ні, я не отримав для себе відповідь на своє найголовніше запитання. З Єврокомісією узгоджена версія розробника, Дмитре Олександровичу? Чи з Єврокомісією узгоджено версію, яку ви узгодили з урядовим комітетом, коли урядовий комітет в обов'язковому порядку зобов'язав вас внести зміни? Яка саме версія узгоджена з Європейською комісією?

КАЛМИКОВ Д.О. Той варіант, який ми надіслали до Європейської комісії, за результатами врахування їхніх зокрема 42 рекомендацій, в абсолютній більшості влаштував колег, зокрема в частині тих питань, які є спірними, які зараз є на слуху, які я озвучив, в цій частині він цілком влаштовує Європейську комісію. Разом з тим, коли вже документ пішов в уряд, Європейська комісія висловила ще кілька зауважень і пропозицій, які

ми переслали відповідно в уряд і в комітет, тому що на той момент ми вже не мали права вносити певні зміни.

Що стосується, чи узгоджена ось ця відмінність, про яку ми говоримо, з Європейською комісією, то тут, на жаль, зможе відповісти лише голова відповідного профільного урядового комітету, тим більше, що це Віце-прем'єр-міністр з питань європейської і євроатлантичної інтеграції, тому що це рішення комітету і відповідно його офіс узгоджував в подальшому відповідну редакцію. Чи вона узгоджена і влаштовує Європейську комісію, мені достовірно невідомо.

ГОЛОВУЮЧА. Я, пане Володимире, запропоную вам варіант відповіді на це питання так, як я розумію цю відповідь. Наскільки мені відомо, не існує документа, який одночасно повністю узгоджений і відповідає позиції і НАЗК, і урядового комітету, і Європейської комісії. Узгодження або консультації НАЗК з Європейською комісією, які, до речі, відбуваються по всіх законопроектах, які є частиною Ukraine Facility, тобто це не ексклюзивна для антикорупційної стратегії консультація, це процес, який має місце для всіх законопроектів по Facility так званих. Ці консультації відбулися до подання на уряд. Після проведення урядових комітетів, наскільки мені відомо, в принципі, навіть формат, бо процедура винесення законопроектів на уряд не передбачає після урядових комітетів ще якихось додаткових раундів консультацій.

Відповідно те, що вийшло після урядового комітету, не проходило процедури консультацій або погодження з Європейською комісією. Разом із тим, наскільки мені відомо, Європейська комісія до одного із проміжних варіантів антикорупційної стратегії висловлювала зауваження, і вони були передані НАЗК, і НАЗК переслало їх на розгляд уряду. Власне, звідки ми це знаємо, бо НАЗК ті самі зауваження Європейської комісії також нам в комітет направило. Ви, безумовно, можете з ними ознайомитися. Вони у нас в комітеті є. Офіційно від НАЗК отримані.

_____ . Те, що ви зареєстрували, це версія розробника з урахуванням 42 зауважень від Європейської комісії.

ГОЛОВУЮЧА. Так. Дякую дуже.

Анатолій Петрович, давайте, будь ласка, ми все-таки будемо триматися тої лінії надання слова.

БУРМІЧ А.П. Ви ж говорили про те, що спочатку члени комітету.

ГОЛОВУЮЧА. Анатолій Петрович, ви просто не піднімали руку, коли я назвала. Давайте ми зробимо таким чином. Я вас дуже прошу, давайте дамо можливість Олені Шуляк задати питання, бо вона просто після цього має іти на іншу нараду.

БУРМІЧ А.П. *(Не чути)* ... уточнити, для всіх буде цікаво.

ГОЛОВУЮЧА. Давайте дамо можливість поставити питання, а потім повернемося до вашого питання, будь ласка, якщо ви не проти. Да. Окей.

Будь ласка, Анатолій Петрович.

БУРМІЧ А.П. Скажіть, будь ласка, пане Дмитре, от конкурси передбачаються і Генпрокуратури і Нацполіції, і всіх, вони передбачаються так як у нас вже вони проводяться, саме представниками громадських іноземних організацій з наданням права вирішального саме іноземним представникам, які надають технічну допомогу, так конкурси будуть, чи хто буде проводити конкурси?

КАЛМИКОВ Д.О. Ні, там... Якщо можна, я тоді... Можна відповісти? Там по-різному. Якщо ми говоримо про ідею вдосконалення добору

Генерального прокурора, то ідея полягала не в тому, щоб запровадити конкурс і буде один переможець, який буде потім подаватися, наприклад, на розгляд парламенту Президентом. Логіка була така, щоб створити процедуру, яка буде передувати поданню Президентом відповідного кандидата, створити по суті процес на конкурсній основі, в результаті якого буде визначено 3, там 5 кандидатів, з яких Президент буде представляти парламенту найкращих з його кандидатів. Будь-якого там положення про те, що це мають бути...

ГОЛОВУЮЧА. Я перепрошую, найкращі з його точки зору.

КАЛМИКОВ Д.О. Звичайно.

ГОЛОВУЮЧА. З точки зору Президента як суб'єкту подання.

КАЛМИКОВ Д.О. Звичайно.

БУРМІЧ А.П. Тобто сам процес конкурсу ще тільки треба буде створювати.

КАЛМИКОВ Д.О. Так. І, звичайно, на розсуд відповідного профільного комітету, тому що, тобто там не закладено процедури детальної і взагалі не йдеться про будь-які міжнародні елементи.

БУРМІЧ А.П. Це ясно. А по САП. Це протирічить Конституції. Як ви на це...

ГОЛОВУЮЧА. Що саме це...

БУРМІЧ А.П. Про те, що САП самостійно визначає і порушує кримінальну справу по народних депутатах. У нас сьогодні, ми колись

говорили про те, що саме Генеральний прокурор, він один у нас по Конституції, який...

БУЖАНСЬКИЙ М.А. Це у Кримінальному процесуальному кодексі зазначено, що саме Генеральний прокурор або його заступник...

ГОЛОВУЮЧА. Я перепрошую, колеги. Давайте, будь ласка, будемо передавати слово.

БУРМІЧ А.П. Є Конституція, яка вища за любий закон і закони всі повинні відповідати Конституції. Ну, можете не відповідати, але як ви самі оцінюєте – це відповідає Конституції чи ні?

КАЛМИКОВ Д.О. З моєї точки зору, це регулювання на рівні законодавства можна виписати так, щоб воно не суперечило Конституції.

ГОЛОВУЮЧА. Користуйтеся, будь ласка, мікрофонами, бо просто колеги в Zoom нас нечують.

Пане Олексію. Будь ласка, пан Максим, пані Олена.

БУЖАНСЬКИЙ М.А. Пане Дмитре, я просив би вас от дуже коротко – питання-відповідь, коротке питання.

Скажіть, будь ласка, а от ви кажете, що ви спілкувалися з приводу цієї стратегії з усіма міністерствами, так? А яке саме міністерство, на вашу думку, голосує в залі Верховної Ради? Скільки в них голосів, скажете?

КАЛМИКОВ Д.О. Жодного.

БУЖАНСЬКИЙ М.А. Жодного. Чудово. То навіщо ви спілкувалися з тими, хто не голосує?

КАЛМИКОВ Д.О. Тому що згідно з Регламентом ми... У будь-якій європейській країні забезпеченням формування політики опікується міністерство.

БУЖАНСЬКИЙ М.А. Розумію. Тобто без сподівання на остаточний результат.

Наступне питання. Скажіть, будь ласка, а в який саме момент заява спільна Качки–Кос, де Качка взагалі мовчав, стала підставою для появи міжнародних обов'язків України, зобов'язань.

КАЛМИКОВ Д.О. Ми в контексті конкурсу на Генерального прокурора чи в іншому якомусь контексті?

БУЖАНСЬКИЙ М.А. Взагалі.

_____. *(Не чути)*

КАЛМИКОВ Д.О. Я ж розумію, що презентація – це спрощено. Я знаю, що це не міжнародні зобов'язання.

БУЖАНСЬКИЙ М.А. Це не міжнародні зобов'язання. Достатньо.

Далі. Скажіть, будь ласка, вам відомо, що кластери, в яких містяться бенчмарки, ще не відкриті?

КАЛМИКОВ Д.О. Вони офіційно доведені в грудні і в березні...

БУЖАНСЬКИЙ М.А. Ні, вони ще не відкриті. Тобто вони існують, вони ще не відкриті для...

КАЛМИКОВ Д.О. А з іншого боку, з української сторони є дорожні карти, які їм відповідають і затверджені відповідним рішенням уряду, і обов'язкові до виконання.

БУЖАНСЬКИЙ М.А. Чудово. Добре.

Чи знайомі ви з позицією Верховної Ради України цього скликання по всіх питаннях, які містяться у вашому варіанті антикорупційної стратегії?

КАЛМИКОВ Д.О. Ні. Я сподіваюсь, ми це пропрацюємо на відповідних профільних комітетах.

БУЖАНСЬКИЙ М.А. Ні. Тобто вам не відомо, що Верховна Рада категорично не погодиться на зміну умов конкурсу по відбору Директора ДБР? Вам не відомо, що Верховна Рада за жодних обставин не погодиться на зміну умов щодо призначення Генерального прокурора України, на звуження повноважень Президента, якому ми всі довірили вести війну проти Російської Федерації, а у варіантах стратегії чомусь йому не довіряють зробити політичне подання на призначення Генерального прокурора України? Ми перестали довіряти Президентові України, Верховному Головнокомандувачу? Мені здається, що ні.

Верховна Рада декілька разів протягом всіх 7 років категорично відмовлялася скасовувати так звані «правки Лозового». В першу чергу через те, що ми всі зацікавлені в тому, щоб слідство мало розумні строки, достатні для того, щоб розслідувати. І задля того, щоб ми мали швидке все ж таки правосуддя, а не колись, коли вже ніхто не пам'ятає.

І врешті-решт я сподівався, що вам відомо, що умовою скасування так званої недоторканності народних депутатів в 19-му році був запроваджений особливий порядок притягнення народних депутатів до відповідальності, згідно якого виключно Генеральний прокурор або особа, яка виконує його обов'язки, має право вносити відомості до ЄРДР.

Також я сподівався, що вам відомо, що один дуже поважний народний депутат, голова комітету, наш лідер в питаннях боротьби з корупцією, вже не тільки вносила, приймала закон, де містилось декларування помічників. Це призвело до того, що почали масово звільнятися помічники, і ми мушили скасувати цю норму.

Тому, дивлячись на все, що ви тут зазначили, я не торкався інших комітетів, мені здається, що для всіх очевидно, що Верховна Рада буде вимушена повернути на доопрацювання всі без винятку законопроекти включно з альтернативними. Я жодним чином не хотів би, щоб це виглядало так, як ми не поважаємо вашу роботу. Я спілкувався з колегами з всіх комітетів, це солідарна позиція Верховної Ради, але мені все ж таки хотілось би, ми маємо прийняти цю стратегію, щоб вона була виважена, виходячи з того, що вже було в історії цього скликання, з наших можливостей і з того, що ми можемо погодити в залі. Бо не дуже добре буде виглядати, якщо ми відхилимо всі законопроекти не тільки один раз, як це станеться з всіма, але і в наступний раз, коли ви будете його переподавати.

Дякую.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую, Максиме Аркадійовичу.

Ви знаєте, життя солдата, воно простіше. Моя задача як розробника проводити дослідження, ідентифікувати проблеми, вивчати проблеми і пропонувати уряду, а уряд пропонує парламенту шляхи їх вирішення. Життя політика набагато складніше, ніж у аналітика. Вам доведеться приймати політичні рішення.

Чи розраховую я на те, що стратегія буде прийнята в базовій редакції ідеально? Ні, я розумію, що можуть бути певні зміни, коригування, на те існує парламент і ваша мудра воля. Тому ми представляємо парламенту той варіант, який з точки зору розробника, який є аналітиками, і це чесна робота, це наша чесна відповідь на питання як ми бачимо проблеми, як потенційно їх можна вирішити. А ви нам надасте відповідь на те, чи в сьогоднішніх реаліях

вважає парламент це проблемами і чи запропонований спосіб є оптимальним. А ми як орган виконавчої гілки влади будемо реалізовувати вашу волю в подальшому саме в тому вигляді, в якому вона буде.

ГОЛОВУЮЧА. Пане Максиме, я відреагую, з вашого дозволу. Я рада, що ми принаймні сходимося в одному, що антикорупційна стратегія має бути ухвалена, зокрема тому що це частина Ukraine Facility і відповідно одна із вимог, від виконання якої залежить дуже банально, як би це не погано звучало і не подобалося це визнання багатьом колегам в Раді, але від виконання цього пункту Ukraine Facility залежить надходження до України кількох сотень мільйонів євро фінансової підтримки. І я також сподіваюсь, пане Максиме, що, ухвалюючи антикорупційну стратегію, ми не просто будемо ухвалювати документ, який буде називатися антикорупційна стратегія і далі в собі містити нічого або просто набір розлогіх формулювань, які ні до чого не ведуть, а ми також будемо ухвалювати стратегію, яка буде відповідати нашим євроінтеграційним зобов'язанням, бо це не тільки визнаний Конституцією курс руху України, але і якщо ми віримо соціологічним дослідженням, а я їм вірю, це бажання 83 відсотків українців, які, зокрема ці самі люди дали нам представницький мандат для того, щоб виражати не тільки волю окремих народних депутатів, але і волю українців і виборців, ще раз наголошу, 83 відсотки яких хочуть бачити Україну в Європейському Союзі, а Європейський Союз зі свого боку сказав нам, що хоче бачити він для того, щоб далі в цьому процесі рухатися. Я дуже сподіваюсь, що це нехитре, як на мене, дуже просте міркування також буде в центрі наших турбот, коли ми будемо опрацьовувати антикорупційну стратегію. Я принаймні на це сподіваюся.

БУЖАНСЬКИЙ М.А. Я був згаданий, я дуже коротко відповім, якщо можна.

Перше. Пані Анастасія, я не сприймаю ваші посилання на те, що нам за цей законопроект дадуть гроші, тому ми маємо за нього проголосувати. Тільки вчора ви не підтримали голосування за законопроект, який міститься в умовах МВФ, про посліжки. Тобто в одному випадку ви вважаєте, що нічого страшного, ми можемо не підтримати законопроект, який прив'язаний до грошей, в іншому випадку ви кажете, що його потрібно підтримати.

Я вважаю, що ми маємо не приймати нічого, що не відповідає інтересам нашої країни, навіть якщо ми недоотримаємо певну кількість грошей. Це перше.

Друге. Я все ж таки сподіваюся, що я як мажоритарник трохи краще знаю, що саме хочуть громадяни, при всій повазі до вас, ви знаєте, вона щира. Але все ж таки... Так, я підтримую вашу думку, що громадяни налаштовані на вступ в ЄС, я також налаштований. Але все ж таки нагадаю, що мажоритарники трохи краще розбираються в тому, чого справді хочуть виборці.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую дуже, пане Максиме. Я могла б на це відповісти. Дякую вам за увагу до моїх голосувань. Мені здається, що в цьому конкретно випадку ви помиляєтеся. Але ми, на жаль, тут позбавлені з вами розкоші перетворити це в дискусію між нами двома. Тому давайте, будь ласка, дамо можливість іншим колегам також поставити питання.

Пані Олена Шуляк. Потім пан Денис Маслов і потім сформуємо далі чергу.

МАМКА Г.М. Мамка, моє прізвище Мамка.

ШУЛЯК О.О. Вам рано ще поки.

Пані Анастасія, я дякую за сьогоднішнє засідання комітету. Я так розумію, що в нас ще не єдине засідання, де ми будемо говорити про антикорупційну стратегію.

Шановні колеги, я зайшла в Zoom, подивилася на ту кількість експертів, які сьогодні з нами доєднані. Перш за все хочу їм подякувати, тому що вони, дійсно, досить тривалий строк розробляли положення того документа, який ми сьогодні бачимо. Більше того, мені здається, що ці люди, коли робили відповідні дослідження, навіть мені не здається, я точно знаю, вони зробили набагато більше, ніж це увійшло в антикорупційну стратегію. Тому, пане Дмитре, якщо можна, можливо на своїх ресурсах, опублікуйте всі ті проблеми, про які написали експерти, я думаю, що кожному в своїй галузі буде досить цікаво.

А я слідувала, вірніше, я не слідувала, а я слідувала всім тим правилам, які запровадило НАЗК при формуванні і обговоренні антикорупційної стратегії. Я включалася в терміни, коли були відповідні обговорення, я чекала свого слова там і 3 години, і 4 години. Правда, пане Дмитре?

КАЛМИКОВ Д.О. Саме так.

ШУЛЯК О.О. Саме так. Надавала свої пропозиції, сперечалася.

Дійсно, у нас була ще одна проблема, коли ми не могли визначити, а які ж пріоритетні будуть саме проблеми висвітлені в антикорупційній стратегії і дуже багато проблем не дійшло.

Так ось, слідуючи правилам, потім виявилось так, що десь ці правила зламалися і потім частина того, що напрацювали експерти, те, що було там на громадських обговореннях і навіть там внутрішньо погоджено з НАЗК, там частина десь пропала на урядових комітетах. З'явилися абсолютно нові норми, які ні з ким не обговорювались, ні з тими експертами, які готували ці дослідження і працювали над стратегією, ні з тими, хто вже брав участь в

обговоренні. Ну, для мене це якась трошки дивина і дичина, чому НАЗК порушило ті правила, які саме створило і за якими ми пішли.

Я не буду вдаватись в якісь там деталі антикорупційної стратегії, я тільки один випадок, який мене дуже дивує. Не вдалося це Януковичу, не вдалося уряду Петра Порошенка, а чому ви вирішили, що наш, ми з вами будемо сертифікувати прорабів, коли зараз буде там велике відновлення? В угоду тим людям, які хочуть заробити на відповідній сертифікації, щонайменше 100 тисяч прорабів працює в Україні, то давайте в антикорупційну стратегію пропишемо їх атестацію для того, щоб якась купка людей заробила.

Таких прикладів можу приводити досить багато, про Містобудівний кодекс навіть не хочу згадувати. Тому що давайте тоді, можливо, впишемо і Цивільний кодекс? Ну, якщо ми вже цією логікою слідуємо, давайте вже вписувати.

Я не буду підтримувати проєкт антикорупційної стратегії перш за все тому, що були порушені правила.

По-друге, ніхто не обговорював з нами, які брали активну участь в обговореннях, яке організувало НАЗК, тієї проблематики. Я впевнена, що ми зможемо знайти те рішення, яке буде підтримане парламентом, але потрібно буде зробити ще досить багато роботи. На жаль, випали великі речі, які пов'язані із цифровізацією, де Мінцифри вже не один рік готова впроваджувати ці ініціативи, а з'явилися досить дивні.

І мені здається, що це якраз про ту позитивну комунікацію, яку зараз впроваджує НАЗК. І, ну, невже оце декілька позитивних постів у фейсбуці від сумнівних експертів коштує того, що ви лишаєтеся нашої підтримки, досить там великої кількості народних депутатів, які працювали і з земельними відносинами, і з сферою відновлення, і з сектором будівництва? Мені дуже сьогодні сумно і прикро, але, пані Анастасія, я точно готова працювати над своєю тематикою, яка дотична до нашого комітету, і знаходити найкраще рішення для того, щоб корупції в будівництві не було.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

КАЛМИКОВ Д.О. Олено Олексіївно, в першу чергу хочу вам щиро подякувати за активну участь, починаючи від розробки стратегії, тим, що ви ділилися інформацією і насправді брали участь в громадському обговоренні, мабуть, годин 6-7, мабуть, тривало.

ШУЛЯК О.О. На загальних засадах.

КАЛМИКОВ Д.О. Так, так. І, власне, висловлювали зауваження і пропозиції, які ми, наскільки могли, врахували.

Але, що стосується правил. Є період, коли документ знаходиться на боці національного агентства і ми визначаємо правила у межах закону. Тому я міг би законно провести одне громадське обговорення на 5 хвилин, як роблять, будемо відверті, більшість розробників, я їх провів, 26 обговорень по кожному підрозділу, для того, щоб почути справжні думки, максимально зауваження і пропозиції, їх опрацювати і доопрацювати документ, в тому числі і по підрозділу «будівництво».

Але настає момент, 7 січня, коли я маю відправити документ на погодження до заінтересованих органів. І тут включаються нові правила – правила Регламенту Кабінету Міністрів України, які говорять, що будь-який заінтересований орган може висловлювати зауваження, пропозиції, може взагалі не погоджувати, той документ взагалі нікуди не рухається. І відповідно, отримавши 220 плюс зауважень і пропозицій, я зобов'язаний врегулювати їх, тому що на урядовий комітет документ, щодо якого більше 10 неврегульованих позицій, ніхто ніколи не допустить взагалі.

Це означає, що я маю безкінечно, в Регламенті зазначено так: вжити вичерпних заходів в будь-якій формі для того, щоб врегулювати розбіжності.

В інший спосіб ви не можете потрапити на засідання уряду, документ не потрапляє, і відповідно він не може потрапити в парламент. Тому ми отримали від відповідних міністерств, зокрема від Міністерства розвитку на десятки, якщо не сотні... ми отримали від Мінрозвитку, здається, 8 листів, 8 листів про погодження замість одного. Частина з них суперечить один одному, підписані були різними людьми: частина міністром, частина заступниками, різними заступниками міністра і так далі. В нас була ціла, вибачте, я не знаю, рекодифікація цих листів, щоб зрозуміти, яка ж позиція, тому що щодо одних і тих самих положень в листах були різні позиції, і нам довелось це все зводити і обговорювати. По будівництву в нас тривала узгоджувальна нарада дві доби, дві доби, 2 дні по 10 годин підряд. Тому що, щоби вийти на уряд, я маю врегулювати.

І от, власне, ті втрати, про які ви говорите, це, на жаль, та вимушена гра відповідно до правил Регламенту, для того, щоби проєкт стратегії міг отримати акцептацію і рухатись в уряд, бо мій шлях згідно Регламенту Кабінету Міністрів лежить через уряд.

Тому мені шкода, якщо втрачені якісь положення, які ви вважаєте важливими. З іншого боку, ми прийшли якраз в те місце, в якому діють нові правила – Регламент Верховної Ради. Ви очолюєте профільний комітет. Ми будемо раді, якщо ви розглянете відповідні положення, напрацюєте відповідні пропозиції. Для профільного комітету, мені здається, це саме те місце, де можна працювати далі.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую дуже.

Пане Денисе, будь ласка.

МАСЛОВ Д.В. Да, дякую перш за все, шановна Анастасіє Олегівно, інші колеги члени профільного комітету за організацію цього засідання комітету, обговорення і за те, що ви не поспішаєте приймати рішення по цьому важливому документу.

Принагідно хочу зазначити, що очевидно Комітет, який я маю честь очолювати, з питань правої політики також буде розглядати відповідні законопроекти на своєму комітеті, на засіданні комітету. Ну, і з відповідними, я думаю, що висновками комітету, які ми, я би так бачив, направили на адресу головного комітету. Ну, і, звичайно, кожен народний депутат вже висловить свою позицію в залі, якщо буде прийняте рішення голосувати в залі той чи інший законопроект.

Тепер дуже коротко. Анастасія Олегівна, я попрошу таким чином. У мене буде серія питань. Я теж максимально по суті і все попрошу відповідати. Я при тому розумію, яку роботу ви провели. Я навіть взяв ті матеріали, там величезна кількість матеріалів, не з усіма зміг ознайомитись. Я буду лише по розділу II і то не по всьому. Питань набагато більше. Там по кожному. Тут ми маємо провести багато годин, це буде на нашому комітеті. У мене організаційне. Хто уряд представляє?

КАЛМИКОВ Д.О. Сьогодні уряд не представляє ніхто. Тому що по суті є представлення сьогодні процесу розробки базового законопроекту, який був оприлюднений 2 квітня.

МАСЛОВ Д.В. Сумно, що уряд урядовий законопроект на комітеті не представляє, але це так. Бо у мене було питання і до уряду.

Колеги...

ГОЛОВУЮЧА. Я перепрошую, пане Денисе, у нас просто не було мети сьогодні обговорювати окремо кожен альтернативний законопроект. Ми почали з загального обговорення бази із НАЗК. І потім будемо рухатися до представлення окремих законопроектів.

МАСЛОВ Д.В. Дякую.

Пані Анастасія, це виключно моя точка зору. Мені здається, це було б корисно, якщо б ініціатор був на засіданні.

Колеги, дивіться, що важливо? Знаєте, є елементи верховенства права. Я зараз пошлюсь на рішення Конституційного Суду 2005 року, якщо комусь потрібні реквізити, дам. Так-от, наш Конституційний Суд зазначає, що елементами верховенства права серед інших є принцип ясності і недвозначності правової норми, оскільки інше, це я цитую, не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі. Простими словами, норма коли формулюється законом має бути зрозуміла в першу чергу бажано тому, хто ініціює відповідний законопроект. Друге. Тим, хто голосує за відповідний законопроект. І третє, тим, на кого буде поширюватися дія цих норм.

Моє загальне враження, що текст законопроектів, третього я ще не бачив, бо не був на сайті Верховної Ради, а урядового і, при всій повазі, вашого, Анастасія Олегівна, в частині, яка стосується предмету відання нашого комітету, абсолютно і тотально не відповідає цьому принципу ясності і недвозначності правових норм. Норми побудовані абстрактно, декларативно, незрозуміло, що за ними стоїть і які дії мають вчинятись. Це загальне враження. Тому в такому вигляді прийняти як закон, мені здається, це не буде відповідати цьому принципу.

Так. Тепер щодо конкретних питань. Дивіться, проблема 2.1.1, зазначена в Антикорупційній стратегії. Зазначена широка дискреція суб'єктів формування Вищої ради правосуддя. Широка дискреція, от колеги з антикорупційного комітету, широка дискреція суб'єктів формування Вищої ради правосуддя. От Верховна Рада України є одним із суб'єктів формування Вищої ради правосуддя.

Давайте скажу відверто. Ми цю дискрецію обрізали в 2021 році, коли на рівні закону на виконання наших зобов'язань різних євроінтеграційних передбачили, що Верховна Рада має обирати не серед будь-яких кандидатів,

тобто осіб, які будуть, а серед тих, які надає Етична рада, в якій переважне право голосу мають представники міжнародних організацій. Іноземці. Ну, по факту воно так працює зараз. Тобто дає Етична рада Верховній Раді дві людини на одну посаду, і от з двох людей наша дискреція – вибрати одного. Або не вибрати будь-якого, бо можуть не набрати 226.

У зв'язку з цим в мене коротке питання. От я, чесно, я, читаючи цю правову норму, може, колеги знають, про що ця норма, з профільного антикорупційного комітету, я хочу запитати Анастасію Олегівну, як автора теж основного законопроекту, про що ця норма, в якій частині ми маємо урізати дискрецію Верховної Ради України в частині призначення Вищої ради правосуддя? Це перше питання, будуть далі.

Якщо можна, відповідь.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую, Денисе Вячеславовичу.

На жаль чи на щастя, в Україні унікальна ситуація із тим, який суб'єкт затверджує антикорупційну стратегію. В усіх країнах Європи, складно сказати, добре це чи погано, стратегії затверджуються урядом і часто одночасно з планом заходів щодо їх реалізації. І тоді стратегія – це доволі короткий документ, оскільки він короткий, він завжди, тоді йому притаманний доволі високий рівень абстракції через цю короткість. Але стає зрозумілим, чим наповнюються ті чи інші ініціативи, коли ми відкриваємо відповідну складову плану і все стає на свої місця.

В Україні ситуація доволі атипова, хоча, на мою думку, може, навіть і суттєво краща. Стратегія затверджується законом, парламентом окремо спочатку, і він, будемо відверті, дуже унікальний з цієї точки зору. З одного боку, він має юридичну силу закону, але поширити на стратегію усі в найкращому сенсі правила нормопроєктування, зокрема з точки зору формальної визначеності, не вдається, бо тоді вона перетворюється на 300, 500, 700 сторінок.

Як ми виходимо з цієї ситуації, ну, і взагалі держава виходить? Що на рівні стратегії, на жаль, наскільки це можливо, але дуже часто ці положення з огляду на їх широкість виглядають дуже обтічними, формальної визначеності, зрозумілості, що саме пропонується, в який спосіб і так далі, вони набувають в заходах державної антикорупційної програми. Але через те, що вони приймаються в різний час, побачити, наприклад, тому, хто аналізує проєкт стратегії, неможливо і зрозуміло, що незрозуміло.

МАСЛОВ Д.В. Дивіться, я коротко, я розумію. Ви у нас були неодноразово, пане Дмитре, на комітеті, я знаю, наскільки ви фахова людина, чесно, професійно, можете відповідати, з метою економії часу. Ви погоджуєтесь з тим, що в цьому законопроекті не дотримано принцип ясності і недвозначності правової норми?

Дякую.

КАЛМИКОВ Д.О. Так, він в цьому контексті не дотримає щодо 80 відсотків положень, бо це неможливо зробити на рівні стратегії.

МАСЛОВ Д.В. Немає питань. Я ж не питаю, чи можливо, чи неможливо. Я просто коротке питання, що не дотримано. Добре.

КАЛМИКОВ Д.О. Але з іншого боку...

МАСЛОВ Д.В. Що закладалось в широку дискрецію суб'єктів формування Вищої ради правосуддя, як зрозуміти цю норму з цього формулювання? Де ще потрібно обмежити в дискреції Верховну Раду України?

Аналогічне питання, Анастасія Олегівна, до вас, у вас ідентична норма.

ГОЛОВУЮЧА. Пане Денисе, я вже пояснила походження тексту, який зареєструвала я.

МАСЛОВ Д.В. Дивіться, ні, ну, ви ініціатор законопроекту. Я показую, що дані норми не відповідають ясності і недвозначності правової норми, є рішення Конституційного Суду про це. В такому вигляді вони прийматись на рівні закону не можуть. Я навіть, я не можу зрозуміти, про що це. То я намагаюсь запитати членів антикорупційного комітету, хтось розуміє, про що це?

ГОЛОВУЮЧА. Пане Денисе, ми для того зараз і зустрічаємося з НАЗК, щоби задати ці питання і опрацювати ці відповіді. Тому давайте, можливо, ми вже дамо можливість НАЗК відповісти. Тобто можемо від обурення перейти до можливості розробнику відповісти. Давайте.

МАСЛОВ Д.В. Я просто вас запитав, може, ви знаєте...

ГОЛОВУЮЧА. Пане Денисе, ще раз, у нас для цього присутній розробник.

МАСЛОВ Д.В. Окей. Дякую. Я почув. Дякую. Прошу.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, колеги.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую.

Для нас, мені здається, найкращий спосіб, найкращий спосіб наповнити от цю абстракцію змістом, це проговорити відповідні положення на комітеті, де ми матимемо достатньо на це часу. Ми можемо, власне, одну секунду. Власне, в цьому конкретно положенні претензій до Верховної Ради немає. Бо

Верховна Рада ж не один суб'єкт, який визначає, власне, членів зокрема Вищої ради правосуддя, йдеться про інших суб'єктів.

МАСЛОВ Д.В. Яких? Там ще є Президент, З'їзд суддів.

ГОЛОВУЮЧА. Колеги, будь ласка, давайте дослухаємо НАЗК і будемо мати якусь структуровану розмову, а не всі одночасно.

Дякую дуже.

КАЛМИКОВ Д.О. Власне, оскільки ці положення розробляла ціла команда і, на відміну від вас, я не володію такою глибиною експертизи, але є команда, яка працювала над цим і розробляла, то, власне, я пропоную лідеру команди Роману Смалюку відкоментувати і наповнити змістом, окреслити, які ключові ініціативи планувалося закласти для вирішення цієї проблеми.

МАСЛОВ Д.В. Я дякую, Анастасія Олегівна.

З метою економії часу, для мене було насправді важливо не те, що там закладалось, а показати те, що в цьому формулюванні ні НАЗК, при всій повазі, ні присутні тут народні депутати з цього формулювання навіть не можуть зрозуміти, про що і що на підставі цього пункту антикорупційної стратегії потрібно зробити, ось що важливо. Тому не потрібно мені пояснювати, ми це окремо запитаємо на нашому комітеті.

Далі, наступне питання. Я взяв просто деякі. 2.1.4, робота ... *(Не чути)* формулювання. Чому я запитав, чи є представник Кабінету Міністрів України тут? Бо суб'єкт внесення не Національне агентство запобігання корупції, а Кабінет Міністрів України – орган...

ГОЛОВУЮЧА. Нема такої вимоги в законі.

МАСЛОВ Д.В. Хто вносив законопроект, альтернативний до вашого?

ГОЛОВУЮЧА. Я почула вас, це інше, да.

МАСЛОВ Д.В. Я ж не помилився, правда, Кабінет Міністрів України.

Тепер, увага, орган виконавчої влади. А тепер увага до формулювання: «Робота Національної школи суддів України є недостатньо прозорою та підзвітною, не ґрунтується на аналізі потреб судової системи та не враховує їх, що негативно впливає на рівень професійної компетентності суддів». Пише Кабінет Міністрів України в законопроекті.

Можна запитати, на підставі чого Кабінет Міністрів прийшов до такого висновку? І як Верховна Рада може освятити це голосуванням? Скажіть мені, будь ласка, я в презентації і в тих матеріалах, які подавалися, при всій повазі, не побачив опитування суддів, яких як би не задовольняє тут робота національного... їх компетенція... *(Не чути)* Скажіть, будь ласка, на підставі чого зроблений такий висновок і чи опитувалися судді, яких навчає Національна школа суддів?

КАЛМИКОВ Д.О. Дивіться, ця стратегія, вона, в принципі, концептуально будується на формулюванні певних проблем, частина з них підтверджується прямо соціологічним опитуванням, частина статистикою, частина шляхом, власне, даних аналітичних досліджень і так далі. Чи конкретно по цьому питанню опитувалася репрезентативна вибірка суддів, мені невідомо.

МАСЛОВ Д.В. Дивіться, я вам підкажу. Я ознайомився з матеріалами, там 200 з чимось сторінок, на підставі чого складалася ця антикорупційна стратегія. Там в примітках є посилання на джерела, у жодного джерела немає зазначення «опитування суддів». Є звіти там окремих громадських організацій чи там дослідження, як завгодно, є статті на сайтах, там, у фейсбуці і так далі. Жодного.

А тепер, увага, колеги, ви серйозно, орган виконавчої влади пише, що недостатньо прозоро, не ґрунтується на аналізі потреб, не аналізуючи цього. Як за це можна голосувати?

КАЛМИКОВ Д.О. А що, єдиний спосіб аналізу це репрезентативне опитування чи аналізувати процедури...

ГОЛОВУЮЧА. Я перепрошую, пане Денисе...

МАСЛОВ Д.В. Ми з вами ще поговоримо на нашому комітеті. Дивіться, наступне.

ГОЛОВУЮЧА. Пане Денисе, ну, з усією повагою, по-перше, оцінка довіри до судової системи не може ґрунтуватися виключно на оцінці суддями самих себе, бо вони все-таки тут певну сервісну послугу дають людям і люди відповідно мають право оцінити, чи вони задоволені...

Пане Денисе, я ж вас не перебивала, правда. Чи люди задоволені результатом роботи судової системи, чи незадоволені? І це, як на мене, чесно кажучи, трошки більш важливий індикатор ніж чи задоволені судді самі собою, чи ні. Ну, ми ж не оцінюємо, да, парламент по тому як собою задоволені народні депутати, це ж би в усіх викликало подив, скажімо так, така методика оцінки. Це приблизно та сама ситуація.

МАСЛОВ Д.В. Анастасія Олегівна, я, оскільки ж ви мене коментували. Я ж недаремно цитую, да, дивіться я ж не говорю про рівень суддів там, оцінку їх роботи і так далі. Я говорю про оцінку роботи державної інституції – Національної школи суддів України, і як сформульовано, що їх робота не ґрунтується на аналізі потреб судової системи та не враховує їх, що негативно впливає на рівень професійної компетентності суддів.

І друга частина питання, на підставі чого був зроблений цей висновок? Я ознайомився з матеріалами, на підставі чого. Я не побачив там опитувань ні суддів, яких компетенція не відповідає...

КАЛМИКОВ Д.О. А є якісь документи, які підтверджують аналіз потреб?

ГОЛОВУЮЧА. Ви ж не оцінюєте компетенцію суддів до того, як вони оцінюють самі себе.

МАСЛОВ Д.В. Тому, колеги, я поставив питання чи опитувались судді.

КАЛМИКОВ Д.О. Скажіть, будь ласка, а є документ, який відображає аналіз потреб.

МАСЛОВ Д.В. Дякую. Я прошу відповісти на питання, чи опитувались судді по цьому блоку?

КАЛМИКОВ Д.О. Ні.

МАСЛОВ Д.В. Дякую. Все. Далі.

КАЛМИКОВ Д.О. Твердження говорить про те, що не ґрунтуються на аналізі. У нас є докази, що він ґрунтується на аналізі.

МАСЛОВ Д.В. Дивіться я запитав чи опитувались судді, ви сказали, ні. Мені достатньо.

Наступне питання.

ГОЛОВУЮЧА. Я прошу, пане Денисе, а можете, будь ласка, окреслити скільки у вас питань, бо у мене також члени комітету мають задати питання і я мушу дати їм слово, бажано, щоб це було на цьому тижні.

МАСЛОВ Д.В. Я думаю, що у мене ще три питання буде. Давайте наступне питання. Дивіться серед минулої стратегії антикорупційної було 4 проблеми судової системи. В цій антикорупційній стратегії 9 вже виділених проблем. Сподіваюся, що це не внаслідок наших реформ і потужного виконання попередньої антикорупційної стратегії – збільшилася кількість проблем.

Дивіться, у вас в попередній антикорупційній стратегії одною із проблем зазначався розмір суддівської винагороди, передбачений Законом України «Про судоустрій і статус суддів» - не обмежується на підставі інших нормативно-правових актів. В цій стратегії цього немає.

У зв'язку з цим у мене перше питання. Тобто попередній результат по антикорупційній стратегії ми вже досягли?

І друге питання у мене. Дивіться, у цій антикорупційній стратегії як елемент, як проблема, взагалі не зазначено достатній рівень фінансового забезпечення заробітних плат працівників апаратів судів, я вже про суддів не говорю, працівників апаратів судів. Я міг би погодитися, якщо б це був один підхід для всіх – грошей немає і так далі. Але в пункті 1.10.1 цієї антикорупційної стратегії, проєкту, зазначено про належне правове врегулювання питання фінансового забезпечення Національного агентства з питань запобігання корупції шляхом внесення змін до цього закону. Я думаю: ну, може бути, якесь формулювання, там же воно розмите. Думаю, ну, може щось не про гроші, про напрямки використання.

Дивлюся, пункт 2.2.4, стосується прокуратури напряму – недостатнє матеріальне забезпечення умов праці прокурорів впливає на ефективність роботи прокуратури та стійкість їх до корупційних впливів. Тобто у

прокуратури недостатнє є забезпечення, у судовій системі – немає, хоча в минулій стратегії було.

У зв'язку з цим друге питання. Чому неоднаковий підхід? Чи ви не вважаєте це проблемою, ризиками корупційними в судовій системі?

ГОЛОВУЮЧА. Я перепрошую, пане Денисе. Я правильно розумію, що ваша пропозиція, щоб питання недостатнього фінансового забезпечення, зокрема апаратів судів, а ми знаємо, що така проблема є, щоб ця проблема набула свого висвітлення в антикорупційній стратегії в міру того, як ми будемо її опрацьовувати? Я правильно розумію? Це ж можна перевести в більш конструктивне русло, правда?

МАСЛОВ Д.В. Дякую за оцінку, що я неконструктивний.

Мені, чесно кажучи, байдуже, в якій воно буде стратегії чи в чому завгодно, воно вже є в road map нашій з питань верховенства права. У мене питання було в іншому.

Перше, чому в попередній стратегії це було, тепер немає? Чи ми досягли якихось результатів, про які я не знаю, можливо? І друге питання, чому неоднаковий підхід і чому НАЗК не вважає це проблемою і корупційним ризиком в цій стратегії? Все.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую.

Це насправді надзвичайно важливі питання. За результатами аналізу і сфери прокуратури, і судової гілки влади обидві команди дійшли висновку, що фінансування і суддів, і прокурорів, і тим більше працівників апарату судів є величезною проблемою, яка: а) насправді суттєво обмежує можливості залучення кваліфікованих кадрів і б) збільшує ризики відповідно недобросовісної, корупційної та іншої поведінки.

Тому за результатами досліджень у проєкті стратегії було запропоновано, звичайно, на жаль, в тому числі через невирішення і в межах

попередньої стратегії, передбачити положення і щодо прокуратури, і щодо суддів категоричної заборони внесення через точкові норми Закону про Державний бюджет України щодо обмеження винагороди прокурорів і суддів, а також питання підвищення оплати працівників апарату судів.

МАСЛОВ Д.В. Цього немає в проєкті цієї стратегії.

КАЛМИКОВ Д.О. Правильно. Тому що процедура проходження погоджувальних і урядових комітетів, вона в якійсь мірі схожа на те, як відбувається робота у ваших комітетах і в парламенті. Щось вдається втримати, а щось ні. У Міністерства фінансів України таких положень було кілька десятків. Всі положення, які починалися зі слів: територіальні підрозділи, посадові оклади, винагорода і так далі, і так далі, всі були виключені, в тому числі в контексті і НАЗК, і НАБУ, і САП, і ВАКС, і так далі. Міністерство фінансів вийшло з дуже простою позицією: в Україні війна, ніяких подібних ініціатив, які будуть призводити до додаткового фінансування, інколи навіть з коментарями: судді і так, дай би бог, всі так отримували як судді. Не будемо зараз про це. Тобто це категорична позиція Міністерства фінансів, без висновку якого ви не можете, на жаль, потрапити на розгляд уряду взагалі.

Що стосується положення, яке ви зачитували, що стосується національного агентства, там не йдеться про збільшення ні в якому разі заробітних плат чи окладів. Ситуація полягає в тому...

МАСЛОВ Д.В. Давайте краще про прокуратуру. Я про НАЗК сказав, там така розмита норма. Якщо можна, про прокуратуру. Я просто поясню, я ж недаремно поставив питання, чому різний підхід. Сказали, Мінфін викреслив. А прокуратуру чого залишив? Бо Мінфін більше боїться прокуратури ніж суди? Так я вам скажу, не треба, це помилково.

ГОЛОВУЮЧА. Пане Денисе, з усією повагою, я розумію, що висловити обурення і оцінку роботи Мінфіну – це майже такий парламентський спорт. Ми просто собі зафіксуємо, питання, яке ви піднімаєте, наскільки я розумію, від імені відповідного профільного комітету. На щастя...

МАСЛОВ Д.В. Ні, я дію зараз від власного імені.

ГОЛОВУЮЧА. На щастя, для проходження законопроекту в парламенті і ухвалення комітетами рішень щодо того, який текст вони пропонують для розгляду і схвалення у Верховній Раді, нам благословення від Міністерства фінансів не дуже потрібно, тим паче ми розглядаємо стратегічний документ. Відповідно, я думаю, ми цілком можемо це питання, на яке ви звернули увагу, при опрацюванні стратегії включити.

МАСЛОВ Д.В. Дякую, Анастасія Олегівна. Я ж тому на початку і запитав, щоб не НАЗК тут віддувалось. Я не даремно запитав, де представник Кабміну насправді? Тому що я розумів, для чого і що я питаю.

ГОЛОВУЮЧА. Дивіться, колеги, нам дуже шкода, що ми не змогли...

МАСЛОВ Д.В. Але є НАЗК і їм доводиться.

ГОЛОВУЮЧА. Пане Денисе.

МАСЛОВ Д.В. У мене останнє питання дуже коротке.

ГОЛОВУЮЧА. Пане Денисе, я перепрошую, тут просто є питання ще від членів комітету також. Мені дуже шкода, що ми не змогли...

МАСЛОВ Д.В. Анастасія Олегівна, одне коротке питання.

ГОЛОВУЮЧА. Пане Денисе, я ж вас не перебивала. Мені шкода, що ми не задовольнили ваш запит на показову порку Кабміну. Давайте просто перейдемо вже більш...

МАСЛОВ Д.В. У мене немає показовості. У мене по суті.

КАБАЧЕНКО В.В. Колеги, а можна, будь ласка, ваш трійничк...

ГОЛОВУЮЧА. Да, давайте це розширимо. Я розумію, що декільком головам комітетів тяжко вжитися на одному комітеті, але це все-таки наш.

КАБАЧЕНКО В.В. Я не розумію. ні, я не розумію, я не розумію.

ГОЛОВУЮЧА. Мені здається, була рука... Пане Володимире, була рука в Анатолія Петровича, потім дам слово вам, можна?

КАБАЧЕНКО В.В. Мені не треба слово, я хочу навести трішки ладу. Ми сьогодні на Комітеті з питань антикорупційної політики. От я висловився хвилинку часу, тому що я почув від вас зворотній зв'язок, ознайомився з порядком денним: заслуховування інформації Нацагентства з питань запобігання корупції щодо питань розробки антикорупційної стратегії. І веду себе досить чемно і згідно з порядком денним.

Чи є у мене питання щодо антикорупційної стратегії? Є. Чи є питання у Дениса? Є. Денис представляє інший комітет, а Дмитро буде на цьому комітеті, нехай вони там обмінюються питаннями. Або ми зараз... Я з самого початку задав питання: чим ми сьогодні займаємося? Ми сьогодні обговорюємо стратегію чи ми заслуховуємо презентацію? Відповідь була однозначна: ми заслуховуємо презентацію. Взагалі на базі яких матеріалів ми

отримали документ, з яким нам треба зараз працювати в парламенті. Я не хочу зараз витратити свій час.

Денис дуже часто вживає словосполучення «з повагою до вас» і з повагою до Дениса, до всіх інших, я тут не слухач, в мене своїх професійних питань дуже багато, починаючи з самої форми, що таке антикорупційна стратегія і чим вона затверджена?

Тому, пані голову, ще раз до вас, ви тут головна, ви керівник. Або ми зараз заслуховуємо Дмитра, а чому, чим він надихнувся і його команда, розробляючи цю антикорупційну стратегію, або ми всі включаємося в професійну дискусію і, будучи членами профільного комітету, ми спочатку задаємо свої питання. Якщо лишається час, а ніхто нікуди не поспішає, у всіх є дуже багато часу сьогодні, ми переходимо до інших колег.

Тому наведіть, будь ласка, лад. Не хочете ви навести лад, я наведу лад, не хочете, щоб я наводив лад, Денис нехай наводить лад, але хтось має зараз задати рамку. Зараз просто хаос, дурь, чесно кажучи, происходит.

Я дуже дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Колеги, давайте, дійсно, повернемося до трохи більш структурованої дискусії. Справедливе зауваження, що на засіданні профільного комітету все-таки мають мати можливість поставити питання, так це сформулюємо, і члени профільного комітету також, пане Денисе. Давайте поставимо, будь ласка, на паузу цей обмін репліками з НАЗК. Я дам зараз раунд питань членам комітету і потім повернемося до раунду питань від інших, щоб ми просто, ну, правда, тримали певний баланс, і всі мали можливість висловитися і поставити свої питання. Гарзд?

МАСЛОВ Д.В. Безумовно. Колеги, я хотів би, можливо, перед вами вибачитись за те, що зайняв трошки більше часу і, можливо, за певну емоційність, чесно. Я намагаюся показати в тому числі джерела, які формували цю стратегію, як вона сформульована, а не по конкретних речах.

По конкретних речах ми підемо на нашому комітеті, тому вибачайте. Просто для мене цей документ дуже важливий.

ГОЛОВУЮЧА. Для нас також. Тут ми союзники однозначно. Дякую дуже.

Анатолій Петрович. Пане Володимире, потім ви? У вас питання.

КАБАЧЕНКО В.В. Ні, потім не я...

БУРМІЧ А.П. Шановні колеги, дуже цікава дискусія. Я думаю, вона буде ще не один раз проводитися. Але у нас називається сьогодні стратегія антикорупційної боротьби. Стратегія – це на п'ять років цілих. Ми заслухали основні моменти, які нам презентували представники НАЗК.

Але от пішла від нас Олена Шуляк, яка дуже конкретне питання задавала: як це, скажімо, впливає на корупцію в будівництві? Нам пан Дмитро розказував, що вони аналізували там сто з чимось різних аналітиків все і так далі, і так далі. Я дуже в цьому сумніваюся, що з тими аналітиками ви спілкувалися, які б давали об'єктивну інформацію.

На мій погляд, аналізувати треба було по конкретних організаціях і по конкретних проблемах, де є корупція. От на маленькому прикладі, наприклад, корупція в будівництві. Де вона там є? У дозвільних документах. Що потрібно зробити? Треба поставити рамки, скажімо, місяць відповіді. Якщо негативна відповідь якась, то із зазначенням, чому вона така є. А за цим хай контролюють правоохоронні органи. Ви про це...

Який вплив має конкурс Генерального прокурора чи САП до депутатів, на корупцію в будівництві? А ніякого. Хто б там не визначав, хто, чого это самое, там воно буде залишатися, просто інші люди будуть брати гроші.

Так само, наприклад, у проблемах, де надра є. Та ж сама проблема – в дозвільних документах, в дозвільних, в розпорядчо-дозвільних документах. Чому це ви не аналізували, корупцію на місцях, да, а замахуєтесь на

політичні питання, які звужують повноваження всенародно обраних Президента, народних депутатів? Це більше політична стратегія, а не стратегія боротьби з корупцією.

На мій погляд, ви повинні проаналізувати всі сфери наші, галузі промисловості, де є, дійсно, корупція, на ваш погляд, наприклад, там, освіта чи там що, і закривати оці вузькі місця своїми постановами, своїми посилами, скажемо, завдання в такі-то терміни ліквідувати те-то, те-то, те-то, навести порядок, розумієте? Тому що, повторюю ще раз, що конкурс на Генерального прокурора, правильно було сказано, хтось з іноземців вибирають – один, два чи три – і ми із них, цих обраних кандидатів, повинні обирати.

Нас обирає український народ, джерело влади – взагалі український народ. Напрямку обираються депутати і Президент. Ми цими моментами, які ви вказали, звужуємо це все, особливо що стосується депутатів. Їх загнали вже не те, що під стіл, їх загнали під плінтус. Да? І ми не маємо розпорядчих якихось функцій, це загально-колегіальні рішення, які ми приймаємо. А на нас накинута для того, щоб політично давити – приймати так закони чи не так, це, мені здається, взагалі посягання на національну безпеку.

Далі. От скажімо, там питання по суддях. Дійсно, чому судді повинні розглядати по 6 років кримінальні справи? Ну, наприклад, просте питання, от у нас того ж, скажімо, там, Юрченка 6 років справа тягнеться. Що, не можна в стратегії поставити, що 2 роки, півтора року і так далі? Це ж та і є корупція.

Тому я ще раз підкреслюю, поки ще вона не готова, зверніть, будь ласка, увагу, ви все-таки український орган, отримуєте зарплату з українського бюджету, користуєтеся і розділами Конституції України, яка є обличчям країни, і не повинні ми її порушувати, а в рамках Конституції боротися з корупцією. Мені здається, що якщо ви проаналізуєте саме там, де вона є, і конкретно попрацюєте, що треба зробити, то ми її і поборемо.

Дякую.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую, Анатолію Петровичу.

Ну, по-перше, дякую за, на мою думку, абсолютно правильний орієнтир щодо фокусування на галузях і в галузях на зокрема дозвільних процедурах. Ми насправді, вивчаючи ці сфери, також у значній мірі вивчали ці процедури і процеси та закладали ініціативи, які мають суттєво знизити рівень корупції в різного типу дозвільних документах через їх спрощення, зменшення, дистанціювання, автоматизацію, багато-багато інших інструментів. Тому тут ми з вами, мені здається, точно на одній сторінці.

Що стосується отих сенситивних питань, ну, ви зачепили їх опосередковано два, це питання конкурсу на посаду Генерального прокурора і, я так розумію, скасування «правок Лозового», то тут історія така.

БУРМІЧ А.П. Конкурси всі я маю на увазі.

КАЛМИКОВ Д.О. Добре. Що стосується конкурсу. Ну, по-перше, там немає ініціативи міжнародного елементу, взагалі немає про це.

БУРМІЧ А.П. Ну, у вас немає, але її потім вставлять, це ж ви розумієте.

КАЛМИКОВ Д.О. Ну, тут я вже точно на це не вплину.

Тепер про джерело, чому так відбувається. Справа в тому, що згідно з Регламентом Кабінету Міністрів, останніми змінами, включено, що в межах погоджувальних процедур і фіналізації документа обов'язково бере участь так звана європейська сторона. Європейська сторона в різний спосіб висловлює свої зауваження, пропозиції, і вона їх зокрема їх висловлювала, зокрема у звітах по пакетах розширення, інших документах. І виходить, що при розробці антикорупційної стратегії ми, з одного боку, керуємося виявленими проблемами, з іншого боку, працюючи з їх вирішенням, ми зобов'язані одразу враховувати, назовемо це так, міжнародно-правову рамку. Частина з них може вважатися міжнародно-правовими зобов'язаннями, інші

– ні, але ми в межах Регламенту і процедур зобов'язані враховувати те, що Україна отримала в євроінтеграційному процесі. Це звіт про пакети...

БУРМІЧ А.П. *(Не чути)*

КАЛМИКОВ Д.О. Але ж ми як розробник робимо проєкт стратегії, а ви як суб'єкт, який розглядає нашу пропозицію. Відповідно ми можемо з вами проговорити, проговорити ці ризики, і ви ухвалюєте те мудре рішення, з яким ми погодимося.

Тому я як розробник не маю права не включити. А ви як суб'єкт ухвалення приймете той варіант, який будете вважати максимально правильним і таким, який узгоджується із народним волевиявленням і обсягами повноважень відповідних суб'єктів.

БУРМІЧ А.П. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Колеги, в мене пропозиція по веденню сьогоднішнього засідання. Анатолій Петрович, я просто відчуваю, колеги, що ми з вами півтори години і навіть більше вже працюємо в режимі засідання, і кворум у нас тримається на межі.

Відповідно, Анатолій Петрович, із повагою до вас, я запропоную зараз наступне зробити. Перервати обговорення із НАЗК, розглянути те питання, яке ви ініціювали щодо звернення, поки ми маємо кворум. І відповідно потім повернутися до заслуховування НАЗК в режимі і в присутності тих колег, які продовжать зараз над цим питанням працювати.

Колеги, звернення Анатолія Петровича було із пропозицією, власне, пропозиція Анатолія Петровича була звернутися до Міністерства фінансів і до Державної аудиторської служби з пропозицією або з проханням висловити позиції щодо застосування операційного аудиту. Правильно я пам'ятаю?

Колеги, ми це питання неодноразово в робочому режимі із Анатолієм Петровичем проговорювали, проєкт звернення у вас є. І я би пропонувала, колеги, знову ж таки, оскільки це не нове питання і ми зараз не вперше до нього підходимо, чи можемо ми без обговорення, просто по цьому визначимося?

БУРМІЧ А.П. Від імені це комітету.

ГОЛОВУЮЧА. Так, ну, якщо ж голосуємо на комітеті, то ясно, що від імені комітету, да?

Гаразд, колеги, тоді щодо пропозиції Анатолія Петровича по зверненню до Державної аудиторської служби, Міністерства фінансів, прошу тоді визначатися.

Хто – за? Проти? Утримався?

Дякую дуже. Дякую тут, колеги, за конструктив, ми справді давно планували це розглянути.

На цьому, колеги, ми можемо повернутися до того питання, яке ми заслуховували. Чи будуть, колеги, питання ще від членів комітету по...

КАБАЧЕНКО В.В. Вікторія ще писала.

ГОЛОВУЮЧА. Пані Вікторія, у вас було питання?

КАБАЧЕНКО В.В. І в мене питання буде .

_____ . *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧА. Пане Володимире, тоді, будь ласка, ви, і потім, якщо немає питань від членів комітету, то пані Антоніна. Да, я бачу підняту руку.

Я тоді пані Антоніні дам слово і потім побачимо, який раунд обговорення у нас буде після цього. Все. Дякую дуже.

КАБАЧЕНКО В.В. Дякую, пані голово, за надане слово.

Я нещодавно вивчив слово, воно не геть коректне, слово називається «тошніла». Я довго не міг для себе зрозуміти, що воно означає. А от сьогодні зрозумів. І я зараз виконуватиму цю функцію «тошніли». Чому? Тому що ми по суті...

ГОЛОВУЮЧА. Просто для протоколу. Ми поважаємо нашого секретаря і ніколи не змушуємо його подібним чином почуватися.

БУРМІЧ А.П. Самі собі кличку видумав.

КАБАЧЕНКО В.В. Ми вже от вчетверте чи вп'яте переходимо на обговорення суті антикорупційної стратегії. А я от все ж таки хочу для себе розібратись в ідеї антикорупційної стратегії. От в законодавстві відсутній термін «стратегія», «антикорупційна стратегія». От є, наприклад, там стратегія розвитку залізної дороги, внутрішній розпорядчий документ виключно для операційного застосування в планах менеджменту залізницею.

Ми зараз говоримо про документ, який є Законом України. І ви, Дмитро, абсолютно правильно сказали, що Україна знаходиться в досить дивній ситуації. Я з вами повністю погоджуюсь, ми знаходимось в супердивній ситуації, коли ми приймаємо абстрактний документ, я ще раз дякую Денису за акцентування на слово «абстрактний документ», і ми до цього документа відносимось як до закону.

Ви зараз знаходитесь в Комітеті з питань антикорупційної політики. Що ми робимо в комітеті? Ми проводимо антикорупційну експертизу, і у нас є певна методика, на базі якої ми визначаємо чи відноситься законопроект до корупційного, чи не відноситься. От одним з критеріїв відношення до

корупційного закону, це є абстрактність, дискреція, правова невизначеність, ну, от все те, що ми не можемо побачити у вигляді цифр або певних норм, які ми не можемо трактувати однозначно. І тому наше нерозуміння стратегії, воно виходить з нашого розуміння закону, а в парламенті ми займаємось виключно законодавчою діяльністю.

Ми коли читаємо ваш документ, ми до кожної норми ставимось виключно як до імперативних тверджень, які не можна якось по-іншому для себе трактувати. Так от, антикорупційна стратегія – це закон. Закон має виконуватись, за невиконання закону є певна відповідальність. І зараз, починаючи обговорення, от я дуже не хочу, щоб ми входили в обговорення нової стратегії, але якщо ми вже входимо, то мені треба для себе зрозуміти наступне.

Була прийнята попередня антикорупційна стратегія перша. Ми тоді дуже багато часу витратили на те, що стратегія взагалі відсутня як законодавчий термін, що стратегія не може дорівнювати закону, але, між тим, парламент прийняв своє рішення.

Скажіть, будь ласка, на який відсоток ... Да, і результатом прийняття антикорупційної стратегії це документ, який називається державна антикорупційна програма. Да, базується на антикорупційній стратегії. Скажіть, будь ласка, на який відсоток не виконана антикорупційна стратегія за попередній термін в 5 років, там був термін менше ніж 5 років, хто його саме не виконав і хто несе відповідальність за, я зараз не кажу за невиконання антикорупційної стратегії, я зараз кажу за невиконання закону України. Якщо ніхто не несе відповідальність за невиконання закону, який зміст нам приймати зараз нову стратегію, якщо відсутні будь-які санкції за невиконання закону?

Коли я проїжджаю на червоне світло, у мене є штраф, мене можуть позбавити прав, скоріше за все, проїжджати на червоне світло я не буду. Коли парламент приймає антикорупційну стратегію, а Кабінет Міністрів України знає і виконавці знають, що відсутні санкції, відсутня

відповідальність, навіщо їм виконувати закон України? І чому цього я так само не бачу в антикорупційній стратегії? Що передбачається за невиконання антикорупційної стратегії – перше питання.

На який відсоток не виконана антикорупційна стратегія за попередній період – друге питання.

І хто несе чи поніс відповідальність, і чи зверталось НАЗК, ініціювало розгляд справи за невиконання антикорупційної стратегії за попередній період – третє питання.

Дякую.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую вам за запитання.

Що стосується попередньої стратегії, ви правильно зазначили, що вона реалізується шляхом ухвалення державної антикорупційної програми, і по суті оці всі доволі обтічні формулювання, вони знаходять свою формальну визначеність у системі заходів. Ця система заходів налічує тисячі сторінок і складає, наприклад, по попередній стратегії, складає 1135 заходів, покладених на 109 державних інституцій. В кожній цій інституції є конкретний, згідно з Законом «Про запобігання корупції», керівник відповідної інституції, зокрема державного органу, міністр та інший керівник центрального органу виконавчої влади чи інший, несе персональну відповідальність за виконання чи неналежне виконання заходів державної антикорупційної програми. Чому заходів? Тому що саме там набуває конкретної суб'єктності та чи інша вимога. Тобто конкретний орган повинен зробити конкретну дію чи утриматися від неї в межах конкретних термінів і так далі.

Загальний рівень виконання державної антикорупційної програми на сьогоднішній день складає 76,9. Відповідно відсоток невиконаних складає 23,1 відсотка. Частина з виконаних є виконаними частково.

Що стосується, які санкції на сьогодні можуть бути застосовані, коли вони більш доречні, коли менш, на жаль, все не так просто.

По-перше, дуже часто бувають випадки, от, наприклад, ми з вами стратегію коли обговорювали, планували її на 5 років і обговорювали до війни, а ухвалили ми її після вже приблизно повномасштабного вторгнення і відповідно, наприклад, частину заходів і загалом положень реалізувати з об'єктивно безпекових питань було би неправильно.

Тому, наприклад, частина заходів вони, навіть із них 139 одразу заплановані як такі, які можуть бути початі або одразу, або після сплину певного періоду після закінчення правового режиму воєнного стану.

Далі. Також не все буває так просто, з одного боку, є конкретний керівник органу, який має нести персональну відповідальність, але, наприклад захід: розробити інформаційну систему таку-то. Якщо органу не було виділено відповідних фінансів, то як би керівник не хотів, він все, що може зробити, це обґрунтувати і подати бюджетну пропозицію чи відповідну бюджетну декларацію раз на три роки. Але він не може, наприклад, зробити інколи захід через відсутність, об'єктивну відсутність ресурсів. Є інші причини, які часто впливають.

Тобто цей відсоток невиконаних, там у кожному конкретному випадку своя історія. Десь це свідоме невиконання, і в такому випадку ми щоквартально інформуємо про випадки невиконання, інформуємо Кабінет Міністрів України, парламент, в тому числі ваш комітет, і Президента України особисто про невиконаний сегмент і конкретно заходи невиконані. Ми звертаємося до кожного міністерства і органу окремо, в деяких випадках, за нашою інформацією, особи, які в органі відповідальні за... в кожному органі за кожний захід відповідає конкретна людина, яка займає посаду не нижче керівника самостійного структурного підрозділу. І от в тих випадках, коли відбуваються якісь процеси, коли керівник, наприклад, міністр очікував виконання, а керівник департаменту чи управління з тих чи інших причин суб'єктивних не виконав, то вживалися заходи дисциплінарного характеру до відповідних осіб.

Але в кожному конкретному випадку ситуація невиконання буває різною, інколи це з об'єктивних причин неможливість виконання, тоді, коли була ще не добігала до кінця, в тому числі це призводило до абсолютно обґрунтованих ініціатив щодо внесення змін в ті чи інші положення. У деяких випадках це пов'язано із неможливістю виконати, наприклад, у часі знову ж таки, ми планували на 5 років, а реальне виконання програми складає 2 роки і 10 місяців. Розумієте? Тобто ми запланували на 5 з орієнтиром на це, а реалізуємо в умовах війни у двічі скорочений термін.

Тому ідентифікувати ці випадки треба, ми намагаємося на них впливати, зокрема через уряд, який має пряму систему ієрархії відповідних органів, впливати безпосередньо, інформувати вас. У тому числі ми інформуємо наших міжнародних партнерів і безпосередньо, і через англomовну версію інформаційної системи моніторингу, які також, ті, які займаються відповідним сегментом, звертають увагу відповідних органів на їхню реалізацію.

Чи досягнемо ми 100 відсотків виконання? Я думаю, ні. На жаль, в Україні і навіть більшою мірою в Європі, наприклад, я вам озвучив показник – 76,9 відсотка. Середньо статистично в Європейському Союзі стан виконання стратегії складає 58 відсотків. Тобто ми все рівно матимемо певний сегмент на виконання, але наша задача робити все можливе для того, щоб документи залишалися актуальними, тому інколи треба вносити зміни і вживати всіх можливих заходів, у тому числі із забезпеченням відповідних осіб ресурсами і можливостями для реалізації цих заходів.

Дякую.

КАБАЧЕНКО В.В. Дмитре, на вашу професійну думку, суто на вашу професійну думку як людини, яка витратила найбільше часу серед усіх присутніх на розробку програми, стратегії. Ви особисто вбачаєте зміст в Законі України, я кажу зараз в Законі України про антикорупційну стратегію.

Я розумію, я так само не погоджуюся з Анастасією, що цей документ з'явився в результаті Ukraine Facility. У нас спочатку був документ, і потім вже у нас з'явилася Ukraine Facility. Цей документ і цей закон, він підкреслював наші намагання, вас, парламенту боротися з корупцією. Супер, що ми це все зробили.

Питання професійне. Ви вбачаєте необхідність існування Закону про антикорупційну стратегію, якщо у нас відсутні, ще раз, будь-які санкції за невиконання закону України, дисциплінарні...

_____. *(Не чути)*

КАБАЧЕНКО В.В. Так, я скористаюся вашою порадою. Я хочу повторити свою попередню дію. У нас дисциплінарна відповідальність – це не відповідальність. Енергоатом, маючи наглядову раду, маючи антикорупційну стратегію, маючи державну антикорупційну програму, маючи повноваження з питань антикорупційної політики, маючи абсолютно всю інфраструктуру, показав, що або вся структура взагалі не працює, або якийсь з елементів, він не був актуальним.

Ви зараз витратили дуже багато часу на розробку цього документа. Можливо, нам треба повернутися до практики Європейського Союзу і, можливо, НАЗК має це ініціювати. Відійти від законодавчої рамки, супернеясної. От пункт 2.1 Дениса, з моєї точки зору, він підкреслив наше нерозуміння цієї тези, теза дуже велика. Під цю тезу можна загнати стільки різних статей і в такі різні кодекси, щонайменше два, що це твердження, воно в итоге не буде відповідати вашій початковій думці.

Чи ви бачите необхідність існування Закону України про антикорупційну стратегію? Чи ми все ж таки маємо повернутися до виконавчої влади, по суті до вас, і до наявності виключно антикорупційної програми? І там ви вже самостійно все розробляєте, узгоджуєте,

контролюєте, відсутні санкції, і воно все працює так, як воно наразі працює в країнах Європейського Союзу.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую вам за це насправді прекрасне запитання.

Я дуже багато вивчав цю модель нашу і думав чи підходить нам європейська модель. На мою суб'єктивну думку, запроваджена в Україні концепція для сьогоdnішнього контексту є найкращою. Я зараз поясню, я наведу один приклад і ви з нього зрозумієте, чому.

На початку березня 2025 року, коли ми повністю розробили методологічну основу, розробили концепцію підготовки стратегії, ми для себе визначили вже зокрема сфери, в яких будемо напрацьовувати ініціативи, ми написали лист на всі міністерства, всі центральні органи виконавчої влади і на всі інші органи, які мають загальнодержавну юрисдикцію. Ми додали до нього зокрема дуже спрощену пропозицію. Будь ласочка, ви як органи, які зокрема забезпечують формування політики, то ми ж говоримо про Європу, Європі міністерства забезпечують формування політики. Це означає, що вони ретельно вивчають ввірені їм сфери, найкраще знають про всі проблеми і вибудовують способи їх вирішення, інколи звертаючись до вас, до парламенту, якщо треба законодавчі зміни, а інколи ні, якщо для цього достатньо організаційних змін чи будь-яких інших.

В Європі вважається, що якщо у вас є міністр чи керівник органу, у якого немає проблем, ну, бо проблема з точки зору публічної політики – це місце, приклавши зусилля до якого, ви можете зробити певний рух вперед. Тобто це будь-яка точка зростання – це проблема. Відповідно, якщо у вас є міністр, у якого немає проблем, йому настав час іти давно у відставку. У кожного міністра в голові має бути проблем мінімум в 3, в 5 разів більше ніж можливостей, і він весь час має думати про те, як їх пріоритизувати, щоб прикласти зусилля до найважливіших, щоб досягнути максимального ефекту.

І в Європі міністри, вивчаючи ці проблеми, їм це надзвичайно болить, і вони звертаються, вони приймають внутрішні рішення міжінституційні і

звертаються до парламенту з постійною ініціативою вирішення цих проблем. Інколи, якщо їм це потрібно, вони приймають стратегії і програми, де акумулюють ці ключові ідеї.

КАБАЧЕНКО В.В. Зараз ми говоримо про Європарламент і Єврокомісію. Не про місцеві парламенти...

КАЛМИКОВ Д.О. Да.

КАБАЧЕНКО В.В. ...і не про місцеву виконавчу владу.

КАЛМИКОВ Д.О. І провідні демократії також.

КАБАЧЕНКО В.В. Ні. От зараз ви мені розповідали про модель роботи Європейського Союзу, абсолютно правильно. Єврокомісія за головних – це взагалі інший механізм, тобто він не розповсюджується.

Польща, наша сусідня країна, є місцевий парламент, який уповноважений приймати ті ж самі рішення, які приймає Верховна Рада України. Тут наші моделі, вони просто ідентичні.

КАЛМИКОВ Д.О. Да.

КАБАЧЕНКО В.В. На Європейський парламент.

КАЛМИКОВ Д.О. Тому там ця модель працює, яка базується на внутрішній ініціативі суб'єктів, які зобов'язані формувати політику. В них такий спосіб формування політики функціонує останні кілька сотень років. У нас, враховуючи особливості перехідного періоду пострадянського, міністерства лише потроху набувають спроможності, потроху, зокрема експертної і ініціативної.

Так-от, на початку березня, рік тому, навіть більше, ми звернулися з листом до всіх міністерств і органів з проханням. Ви ж як суб'єкти, які формуєте політику, ніхто, крім вас, не знає про всі проблеми внутрішнього галузевого характеру, а стратегія – це документ, який: а) дозволить вам закласти ці ідеї, потім насправді це полегшує пошук фінансів, і публічних фінансів, я маю на увазі державного бюджету або місцевого, а також грошей, залучених, наприклад, від *(нерозбірливо)* чи будь-яких інших. Так от, на наші 120 листів 115 органів відповіли, що в сфері їхнього відання не існує жодних проблем. Взагалі. Ні корупційних, ні антикорупційних, ні будь-яких. Все прекрасно. Дякуємо за запитання.

БУРМІЧ А.П. Все влаштовує їх.

КАЛМИКОВ Д.О. Все прекрасно. Проблем немає. Відповідно в стратегію пропонуємо не включати взагалі нашу сферу, і як інструмент розвитку чи залучення фінансів, чи стратегічне планування він нам не потрібен.

Тому з огляду на такий рівень ініціативності на сьогоднішній день той варіант, який впроваджений, коли парламент, скільки буде треба, давайте обговорювати, ми розкажемо про всі ініціативи, деталізуємо їх, тому що ці деталізації у нас є. На це треба буде просто час. Якщо ви у них повірите, це дозволить вам ухвалити закон, а нам дозволить розробити програму, яка стане обов'язковою. Ну, якщо так сталося, що частина органів не мала ці внутрішні ініціативи, то ви допоможете сформувати їм ініціативу.

ГОЛОВУЮЧА. Пане Володимире.

КАБАЧЕНКО В.В. Просто я не можу не підкреслити, що мені голос Дмитра нагадує...

КАЛМИКОВ Д.О. Не треба, не кажіть.

КАБАЧЕНКО В.В. ...ще один голос, іншого керівника країни. Окей.

Дмитро, останнє питання. Колеги, вибачте, що вже я займаю час. Чи ви провели напрацювання, що персональна відповідальність і дисциплінарний характер не дорівнюють виконанню закону України. Можна навіть сюди додати і політичну відповідальність, і так само неефективний інструмент. Ви проводили якісь напрацювання, хочете поділитися з нами зараз, пізніше щодо відповідальності за невиконання закону України в частині антикорупційної стратегії?

КАЛМИКОВ Д.О. Так. Власне, і положеннями цього вже закону в розділі III, там, де про реалізацію, вже йдеться про уповноваження національного агентства вносити приписи керівнику, який не забезпечив вчасного та належного виконання заходів.

КАБАЧЕНКО В.В. Вносили приписи?

КАЛМИКОВ Д.О. Це ж ми пропонуємо в цій стратегії.

КАБАЧЕНКО В.В. Це в стратегії запропоновано? У попередній стратегії така норма відсутня?

КАЛМИКОВ Д.О. Відсутня. Вона була, ця пропозиція, але за результатами нашої зокрема роботи її було видалено між першим і другим читанням. Тоді це була пропозиція зокрема про внесення змін безпосередньо в Закон «Про запобігання корупції», про те, що у разі невиконання складається припис, а за вже невиконання припису суб'єкт притягається до адміністративної відповідальності за статтею 186, здається, зі значком, 184 зі значком «»б, здається. Тобто і в тому числі він підлягатиме і звільненню, і

адміністративній відповідальності. Тому інструменти в тому числі репресивного характеру передбачаються. Якщо ви нас підтримаєте, проголосуєте, це збільшить наш інструментарій.

_____. Дякую вам.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую дуже.

Колеги, чи будуть ще питання в когось від членів комітету по цьому?

У мене одне коротке питання в руслі того, що вже питав пан Володимир. Дивіться, пане Дмитре, не з метою зараз влаштувати обговорення в стилі, хто винен чи хто недопрацював, давайте просто зрозуміємо, як нам далі з цим робити. Є ціла низка пунктів попередньої стратегії, виконавцем яких було саме НАЗК і які не виконало саме НАЗК. В тому числі НАЗК через уряд неодноразово подавало і в план законопроектної роботи парламенту пропозиції щодо внесення змін тих чи інших законів, які потім від суб'єкта законодавчої ініціативи, НАЗК в даному випадку, ніколи в парламент не надійшли, і ми як комітет мусили писати звіти Голові Верховної Ради щодо того, чому не виконується той чи інший пункт плану законопроектної роботи. У нас по попередній стратегії, зокрема я зараз знову ж таки буквально два пункти назву.

Були позиції щодо необхідності і внесення змін в Закон «Про запобігання корупції» в частині декларування і в частині подарунків, і в частині конфлікту інтересів. І ви краще ніж я знаєте, що цей список можна продовжувати.

На жаль, нічого із цього не було НАЗК запропоновано. Яка ваша оцінка, чому? І головне, що із цим робити надалі? Бо ви знову ж таки розумієте так само добре як і я, що з таким підходом складно деякі норми захищати, і немає що відповісти на аргумент колег. Так це було в попередній стратегії не виконано і от тепер знову.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую за запитання.

По-перше, хочу підкреслити, і це насправді дуже-дуже важливо з точки зору політики будь-якої і її циклічності. Кожен цикл в будь-якій політиці, він ніколи не завершується 100-відсотковим виконанням з різних причин. І з одного боку, наша задача забезпечити максимум, але, з іншого боку, є важливе ключове правило, воно називається правило спадковості, або так званої тяглості. Ми зобов'язані вивчити весь недореалізований сегмент. Якщо проблема залишається актуальною і пропонується спосіб залишається актуальним, то обов'язково він має потрапити в наступний документ і прикласти всі зусилля до його реалізації.

Тобто, по-перше, всі ті проблеми, які були ідентифіковані і необхідність їх вирішення, які з тих чи інших причин не були виконані чи національним агентством, чи будь-яким іншим органом, вони закладаються в наступному стратегію і будуть закладені в наступну програму, і ми будемо так само докладати максимального зусиль для того, щоб реалізувати відповідні заходи.

Що стосується ініціатив національного агентства законопроектних. Тут я би розділив їх на дві категорії. І прошу вас так само розуміти, що ми перебуваємо в певній парадигмі. Національне агентство не є суб'єктом законодавчої ініціативи. Ми можемо рухатись винятково відповідно до Регламенту Кабінету Міністрів України.

Тому оці наші законодавчі ініціативи я би розділив на дві категорії. Перша. Значна частина, понад половини з них була нами розроблена і відповідно надіслана на погодження або на урядовий комітет. Тобто іде спочатку процедура погодження з усіма заінтересованими органами, не прийшовши який ви не можете потрапити на урядовий комітет, не отримавши схвального рішення урядового комітету, ви не можете потрапити в уряд, на розгляд уряду.

Так-от, наприклад, є законопроекти, їх понад половину, які курсують або через погоджувальні процедури, або повертаються, наприклад, з

урядових комітетів постійно через те, що той чи інший орган не підтримує ту чи іншу, наприклад, позицію. І відповідно потрапити він у парламент не має можливості, принаймні в межах Регламенту Кабінету Міністрів, тому що ми не маємо, принаймні у межах Регламенту Кабінету Міністрів, повноважень безпосередньо ініціювати законопроект у Верховній Раді.

Наприклад, є законопроект по зловживанню процесуальними правами. Ми його розробили три роки тому. Три роки ми його намагаємося погодити з ключовими органами, зокрема з Міністерством юстиції України. Ну, я не знаю, нечисленну кількість раз виходили на урядовий комітет, і кожен раз представник Міністерства юстиції вставав і казав, що він категорично проти. І все, законопроект повертається знов розробнику для проведення додаткових узгоджувальних процедур до вичерпання питання. І от так відбувається безкінечно. Наприклад, по цьому законопроекті і, на жаль, по багатьох інших.

Деякі із законопроектів ми насправді не встигли розробити, особливо ті, які ми закладали на кінець 25-го року, тому що перед нами постала насправді доволі складна дилема: або ми вкладаємо, а це одні і ті самі люди, або ми вкладаємо зараз основний ресурс весь у розробку законопроектів і не зможемо розробити нову стратегію, або ми свідомо розуміємо, що ми цю частину переносимо в наступну стратегію, але організуємо процес розробки проекту стратегії в спосіб, який, я не посоромлюся сказати, це той процес, який ми пройшли, і та якість документа, яка є в тому числі досліджень, вона є однією з найвищих у світі, як мінімум з точки зору процесу і підходів до формування антикорупційної політики і політики загалом.

Тому ми прийняли свідоме рішення про те, що ми депріоритизуємо частину ініціатив законопроектних, переносимо їх у наступний період, а фокусуємося на розробці наступної стратегії і відповідно програми.

Відповідальною особою в національному агентстві за це є я особисто. Я голові особисто, приймаючи це рішення спільне, сказав, що якщо він

вважатиме за потрібне у разі такої потреби, зокрема комунікаційної, я готовий піти у відставку в день, коли буде визначено, що це недовиконання є такою формою недостатньої реалізації, яка неспівмірна з подальшим перебуванням на посаді. Тобто це моє особисте рішення і моя особиста відповідальність.

ГОЛОВУЮЧА. Питання. Що ми маємо надалі зробити, щоб... коли я кажу «ми», я маю на увазі всі залучені до цього гілки влади, на щастя, до судової ще не дійшло, для того, щоб ми надалі не мали повторення цієї ситуації недовиконання пунктів стратегії, повторення її в наступній стратегії. Бо комітет, який... і насправді, мені здається, ми спільно можемо цим пишатися, ми комітет, який завжди ставав на бік антикорупційних органів, також не можемо постійно бути у ситуації, коли у нас відбувається рукопашний бій і атомна війна за ті чи інші норми в парламенті, потім ці норми ніхто не виконує, для того, щоб пройшло ще чотири роки, і ми знову стали на передовій цього рукопашного бою. Ви знаєте мою позицію. Я рада цей бій вести і ніколи цієї бійки не боялася. Хотілося б, щоб це приносило результат.

Повертаючись до мого питання, що ми спільно можемо зробити для того, щоб ми з вами через, я сподіваюсь, що це вже буде наступне скликання парламенту, але щоб не було тієї ж старої дискусії про те, чому не виконана частина стратегії.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую.

Я би це питання розділив, знову ж таки на дві частини. Що стосується національного агентства, з одного боку, національне агентство не має право, принаймні чітко виписано в Регламенті, звертатися безпосередньо в парламент або до комітету з ініціативою, але, з іншого боку, ніхто не забороняє обмінюватись національному агентству з комітетом, народними

депутатами в цілому і обговорювати законодавчі ініціативи, які можуть бути ініційовані вами як народними обранцями.

Тому якщо би ми могли в подальшому періодично зустрічатися і обговорювати законодавчі ініціативи, в які ви будете вірити і готові будете ставати суб'єктом законодавчої ініціативи, ми будемо лише раді представляти ці напрацювання, що значною мірою могло би оптимізувати і пришвидшити законопроектну роботу. Це по лінії законопроектів.

По лінії реалізації низки інших заходів, які зокрема покладені на інші органи. Я думаю, що ми би могли, зокрема як комітет, він міг би, наприклад, раз на пів року робити засідання, заслуховувати національне агентство про стан виконання і про суб'єктів, які, скажімо так, з тих чи інших причин не реалізують або невчасно реалізують ті чи інші заходи, і, власне, стимулювати колег до належного виконання. Тут інструментарій насправді дуже і дуже широкий. Немає єдиної чарівної пігулки: заслухали на комітеті, хтось буде обговорений на комітеті і почне працювати, комусь для цього треба гроші, для когось комунікаційна і репутаційна складова важлива, для когось потенційне звільнення чи відповідальність за адмінправопорушення. Тобто тут інструментарій дуже широкий і ним треба користуватися всією-всією, так би мовити, широтою можливостей.

Тому, я думаю, що якщо би комітет долучався або дозволяв нам проводити на вашій базі такі заслуховування – це було би корисно.

Але, знову ж таки, ще раз хочу підкреслити, в жодній країні світу жодна стратегія чи програма не реалізовувалася на сто відсотків. Наша задача до цього тягнутися. Але якщо сказати, що, наприклад, вона реалізована на 90 відсотків, тому не треба нічого робити, це... Ну я розумію, що ви не це сказали, але це...

ГОЛОВУЮЧА. Змушена позловживати своїми правами ведення і попросити вас на цьому зупинитися просто з тих простих міркувань, що з таким посилом. І я перепрошую, ми вже тут напевно зроднилися за час...

Гаразд, колеги, я перепрошую, я забула увімкнути мікрофон. Давайте просто зафіксуємо, що ми домовимося із НАЗК, що ми наведемо лад хоча би в виконанні тих пунктів стратегії, які є безпосередньо предметом відання комітету. Нам ніщо не забороняє із НАЗК листуватися.

Тому давайте ми заплануємо виділити час в процесі опрацювання стратегії, коли ми комітетом окремо зустрінемося із НАЗК по тих законодавчих ініціативах, по тому, що є, що потребує внесення змін саме до законів, де над законодавчою ініціативою працює НАЗК. Ви представите ваші напрацювання, і я висловлю обережне сподівання, що комітет буде готовий депутатською законодавчою ініціативою по низці із них рухатися.

Ну бо, колеги, це справді просто не дуже конструктивно виглядає, коли ми рік за роком просто кажемо один одному, що законопроект десь застряв в Кабміні, тому нічого не відбувається, і ми всі просто чекаємо біля моря погоди.

_____ . Він навіть до Кабміну не дійшов.

ГОЛОВУЮЧА. Або навіть не дійшов до Кабміну.

Якщо ці напрацювання є, давайте тоді одразу їх починати опрацьовувати на базі профільного комітету, думаю, що це буде правильно. І таким чином ми будемо разом рухатися значно швидше, ніж ми би рухалися окремо. Давайте хоча б це зафіксуємо як профільний комітет, хоча б це ми можемо зробити.

Я, до речі, зверну увагу, що за нашою з вами спільною домовленістю, я вже протягом більше ніж рік регулярно зверталася до органів виконавців стратегії з проханням проінформувати мене як голову комітету щодо того, як, в принципі, справи з виконанням стратегії. Скажемо так, не можу сказати, що це призвело до якогось драматичного збільшення показників виконання стратегії. Тому однозначно нам треба застосовувати більш, як би коректно сказати, більш радикальні методи нагадування колегам про необхідність

виконання стратегії. Але знову ж таки для того, щоб застосовувати більш радикальні методи до інших органів, ми змушені і до НАЗК їх також застосовувати. Це було б правильно, колеги. Тому важливо, щоб ви також визнали, що пішло не так у вас, і у нас був спільний рецепт як зробити так, щоб ця частина розмови не повторювалася.

Анатолій Петрович, у вас питання. І, колеги, давайте, напевно, вже це буде останній раунд питань, бо ми просто скоро почнемо по колу ходити.

Пані Олено, у вас ще питання? Ні.

БУРМІЧ А.П. Я вважаю, що дуже конструктивно ми сьогодні поспілкувалися. Але з врахуванням того, скільки було в першому, скажімо так, колі, як кажете, задання питань не тільки від нашого комітету, а і від інших депутатів, дуже багато є над чим вам попрацювати.

І я пропонував би, як ви дивитесь на це теж, Анастасія Олегівна, може, ми створимо таку робочу групу, де по ходу будемо, скажімо, щоб тут не ругатися, а просто в робочому порядку, навіть із залученням інших там депутатів, хто захоче, обговорювати в робочому порядку ці всі моменти.

ГОЛОВУЮЧА. Я не зовсім зрозуміла формат, який ви пропонуєте, Анатолій Петрович.

БУРМІЧ А.П. На базі нашого комітету робочу групу створити для того, щоб вирішувати в робочому порядку ці всі, скажімо, зауваження з НАЗК для того, щоб ми вийшли потім вже на загальне обговорення із спільною позицією.

ГОЛОВУЮЧА. Що, я думаю, було б правильно зробити, ми все ж таки маємо один одному нагадувати, що ми зараз на етапі до першого читання.

Відповідно, я думаю, що правильно було би, і з організаційних міркувань так само, правильно було би нам як комітету подивитись, що ми можемо зробити, чи в нас є... Ні, чекайте, чекайте, подивитись, чи в нас є перспектива зробити законопроект із позначкою «д», на це треба подивитись. А далі, колеги, я тільки за – зробити робочу групу і опрацьовувати пропозиції народних депутатів.

Єдине, що мені здається, єдина процедурна річ, яку, мені здається, дуже важливо зреалізувати, це пропозиції мають надходити у встановленому порядку від народних депутатів, щоб ми чітко бачили, і це ми робимо в другому читанні, подані народними депутатами поправки, зафіксовано таблицю пропозицій і по ній ми рухаємось в режимі робочої групи, опрацьовуємо, дивимось, де можуть бути запропоновані компромісні правки комітету, де вони не можуть бути запропоновані і так далі, і тоді в нас є структурований процес.

Збирати пропозиції до першого читання, коли в нас по Регламенту в принципі не передбачено подання пропозицій, ну, я не зовсім розумію, як організувати цей процес, Анатолію Петровичу, і чесно кажучи, якщо вже в нас відверта розмова, мені здається, також важливо, щоби колеги, які подають пропозиції, брали на себе відповідальність за пропозиції, які вони подають. Не дуже коректно, коли ми працюємо з якимось анонімним невдоволенням неназваних людей ...

КАБАЧЕНКО В.В. Це в таблиці завжди видно.

ГОЛОВУЮЧА. Правильно. Тому я і кажу, що порівняльна таблиця до другого читання – це правильний спосіб працювати.

БУРМІЧ А.П. По поправках повністю згоден. Це на 100 відсотків буде, звичайно, створена робоча група і будуть подавати, і так далі, і так далі.

ГОЛОВУЮЧА. Минулого разу, до речі...

БУРМІЧ А.П. Ми можемо і до першого зробити.

ГОЛОВУЮЧА. А що подавати до першого читання, Анатолію Петровичу?

БУРМІЧ А.П. Для того, щоб бачення самого подання в нас до першого читання. Ви бачите, скільки у нас розбіжностей по самій стратегії.

ГОЛОВУЮЧА. Анатолію Петровичу, дивіться, я знаю, що, наприклад, комітет пана Дениса Маслова планує розглядати це і дати висновок комітету, зафіксований як рішення конкретних народних депутатів і членів конкретного комітету. Якщо інші комітети, а Голова Верховної Ради розписав стратегію на всі комітети, якщо інші комітети бажають розглянути і дати нам пропозиції, ми, звичайно, також з ними будемо працювати. Я просто, скажімо так, застерігаю від формату опрацювання неоформлених, не поданих в папері і не підписаних якихось анонімних пропозицій невідомих народних депутатів, розумієте.

Я вважаю, що якщо в колег є позиція, це заслуговує на всяку повагу, вони мають право її відстоювати, вони мають її сформулювати, зафіксувати, підписати і надати комітету. І тоді ми будемо розуміти, хто конкретно вболіває за що конкретно, і хто готовий брати на себе за це політичну відповідальність.

КАБАЧЕНКО В.В. Пані голово, і підтримуючи відвертість нашої розмови, давайте домовимось принаймні в рамках нашого комітету, що ми не будемо підтримувати скорочення термінів підготовки до другого читання. Тобто пройшли в першому читанні, нам треба мати комфортний запас часу, щоб підготувати проект закону до другого читання без скорочення термінів.

Тому що я от чомусь думаю, що ви будете наполягати на скороченні термінів підготовки до другого читання. А за два тижні пройти антикорупційну стратегію з усіма, з усіма, тут всі долучаться до правок, це нереально, це буде неправильний документ.

ГОЛОВУЮЧА. Дивіться, що я би пропонувала зробити натомість. Але, колеги, ще раз, ми з вами зараз, у нас тут зараз присутні, насправді у нас навіть нема кворуму, у нас зараз 4 члени комітету. Що би я пропонувала зробити натомість саме для того, щоб мати час для інклюзивного процесу і опрацювання пропозицій – це час для подання пропозицій скоротити, але після того, як ми отримаємо всі пропозиції від народних депутатів, зробити те саме, що ми з вами, якщо ви пам'ятаєте, робили минулого разу, коли опрацьовували стратегію, ми проводили робочі групи і проходили по всіх цих правках із залученням НАЗК, із залученням авторів, які подали ці правки і так далі.

Я боюся, що з огляду на строки, які в нас є по Facility і з огляду на те, що ми об'єктивно пізно в парламенті отримали цей документ, ми маємо реалістично обирати між тим, чи ми дамо більше часу на подання поправок, чи ми візьмемо більше часу на опрацювання цих поправок. Бо і те, і те не вкладається в часові рамки. Я би пропонувала лишити більше часу на опрацювання.

КАБАЧЕНКО В.В. Ми приймаємо документ, який діятиме 5 років. Цей документ, він має бути якісним. Попередній документ, от у мене є сумніви, що попередній документ був виконаний на 76,9 відсотка.

ГОЛОВУЮЧА. Я поділяю ваші сумніви.

КАБАЧЕНКО В.В. Величезні просто в мене сумніви, що попередня стратегія виконана на 75 відсотків. Тому у кожного є своя професійна думка.

Я пропоную, що, враховуючи строк життя документа 5 років, він має бути і професійно підготовлений, і професійно пройдений в рамках нашого комітету. Це моя пропозиція. Це буде пропозиція моєї фракції, а там вже кожен вирішує за себе.

ГОЛОВУЮЧА. Ну, в будь-якому разі, колеги, це ж також окреме рішення на пленарному засіданні, скорочення строків окремо ставиться на голосування і потребує згоди 226 народних депутатів. Інакше воно не відбувається.

Гаразд, колеги. Це був перший підхід до снаряду опрацювання антикорупційної стратегії. Абсолютно очевидно, що в усіх лишилося відчуття легкого невдоволення, і це було очікуваним, бо за перший підхід до снаряду неможливо детально опрацювати всі питання, які хвилюють різних колег щодо цього.

Саме тому ми, власне, і починали цей процес раніше. І саме тому я наполягала на тому, щоб не лишати все це обговорення в одне засідання комітету, на якому також треба визначитися по долі всіх законопроектів. Відповідно, як на мене, нормально, якщо лишилося це відчуття легкого невдоволення, бо, знову ж таки, це перший підхід до снаряду. Буде другий, третій – стільки, скільки буде потрібно для того, щоб запропонувати зважений проєвропейський, на цьому наполягатиму, колеги, проєкт рішення для розгляду в залі.

КАБАЧЕНКО В.В. Дмитре, вам і вашій команді дуже дякуємо. Однозначно, точно дуже багато зусиль витрачено, дуже багато ресурсів залучено. Ми не про критику документа в жодному разі, ви зробили основний етап роботи, зараз просто кожен його, виходячи із своїх професійних міркувань, буде допрацьовувати згідно із своїм професійним баченням. Вам і вашій команді – супер. Дуже вам дякуємо. Ви молодці. І узгодити плюс з комітетом, і з Єврокомісією, Господи, ну непростий шлях.

_____ . Не забувайте про Конституцію.

КАЛМИКОВ Д.О. Добре. Дякуємо, колеги. І вам, Анастасія Олегівна, і вам за організацію цього заходу. В принципі, ми не очікували, що все пройде надзвичайно конструктивно.

ГОЛОВУЮЧА. Без бійки? Ви не хвилюйтеся, ви розкладайте, ні-ні, ви розкладайте тут намети, ми з вами будемо з антикорупційною стратегією жити в комітеті ближчий деякий проміжок часу. Тому, якщо у вас є відчуття невдоволеності через відсутність бійки, то це ви рано, рано це відчуття сформували.

КАЛМИКОВ Д.О.Я насправді думаю, що коли ми зайдемо вже в роботу в робочій групі, коли будемо працювати по конкретних підрозділах, ця формальна невизначеність, незрозумілість, вона почне... коли ми будемо розповідати, що конкретно буде закладено в програму, обговорювати ці речі, з одного боку, ми, я переконаний, в більшості випадків зможемо вибудувати кристальне і зрозуміле бачення, що планується. А в тих 10 відсотках, де ми не зможемо вас переконати, а переконаєте, очевидно, ви нас, ми підправимо стратегію і матимемо спільне розуміння, куди ми рухаємося.

Тому що зараз я вас розумію, читаючи стратегію, тобто я на неї дивлюся через призму 26 досліджень розміром понад 6 тисяч сторінок, а ви на неї дивитесь через призму 100 сторінок, в яких, щоб це все включити, воно все набуло такої обтічності. Ми спробуємо цю обтічність прибрати, навести фокус і спільно прийняти той документ, який буде відповідати національним інтересам.

ГОЛОВУЮЧА. І на все це у нас місяць часу, да? На все це у нас місяць часу, як-то кажуть, смачного. Все, добре, колеги. На цій, перепрошую,

неформальній і жартівливій ноті ми завершуємо сьогоднішнє засідання, воно перше із циклу по опрацюванню антикорупційної стратегії. Всім колеги, дякую за конструктивну роботу.